

Република Македонија

МИНИСТЕРСТВО ЗА ЗЕМЈОДЕЛСТВО, ШУМАРСТВО И ВОДОСТОПАНСТВО

ПРЕДЛОГ НА

ЗАКОН ЗА КВАЛИТЕТ НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ

ПОТПИС: Љупчо Димовски

Скопје, март 2010

1. Осврт по материјалот:

Со донесувањето на Законот за квалитет на земјоделски производи, како најзначаен правен акт од областа на пазарите на земјоделските производи и преработки, ќе се овозможи, повисок квалитет и олеснување на движењето на земјоделските производи и преработки, меѓународна трговска рамена, како и прилагодување кон тековните реформи во рамките на ЕУ, а особено:

- Преземање на сите новитети и измени во рамките на *Aquis communautaire* поврзани со пазарите на земјоделските производи и преработки и производи со заштитена ознака на потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет и нивно вградување во новиот Закон;
- Дефинирање на министерството како носител на правата и одговорностите и единствен орган надлежен за квалитетот на земјоделските производи;
- Уредување на пазарите, со цел да се олесни движењето на стоките, преку:
  - утврдување на минимален квалитет и останати стандарди за квалитет на земјоделските производи кои се ставаат во промет;
  - зголемување на квалитетот и конкурентноста на земјоделските производи и преработки;
  - остварување на следливост и подобро информирање на потрошувачите за природата и потеклото на земјоделските производи и преработки;
- Законско дефинирање на формирањето на бази на податоци и одговорност за нивно воспоставување, одржување, чување и почитување, како основа за планирање, администрација, следење и контрола на политиките и мерките во областа, како и работата на институциите кои истите ги реализираат
- Спроведување на надзор над земјоделските и прехранбените производи кои се ставаат на пазар од страна на Државниот земјоделски инспекторат.

2. Разгледани можни решенија (за-против аргументи):

Целосно регулирање на областа на квалитетот на земјоделските производи и уредување на пазарите и нејзино целосно усогласување на законодавството на ЕУ.

3. Резултати од извршените консултации со ресорните министерства, другите органи на државната управа и организации:

Предлогот на законот за квалитет на земјоделски производи е доставен на мислење до Секретаријат за законодавство, Секретаријат за европски прашања, Министерство за економија, Министерство за финансии и Министерство за правда

4. Дали материјалот содржи елементи на државна помош:

ДА

НЕ

Дали е донесена одлука на Комисијата за заштита на конкуренцијата за компатибилноста на државната помош:

ДА

НЕ

5. Изјава за усогласеност на прописот со законодавството на Европската Унија (во прилог)

ДА

НЕ

6. Усогласеност со преземените обврски од ратификуваните меѓународни договори: Законот за квалитет на земјоделски производи е усогласен со

обврските на Р. Македонија преземени со Спогодбата за стабилизација и асоцијација.

7. Решение кое се препорачува (со образложение): Стратешки приоритет на Владата е усогласување на националното законодавство со законодавството на ЕУ и заради тоа се предлага донесување на овој закон кој целосно ја уредува областа на квалитет на земјоделските производи и уредување на пазарите на истите и истата ја усогласува со заедничката земјоделска политика на ЕУ.

8. Фискални импликации на материјалите што се предлагаат: Донесувањето на Законот за квалитет на земјоделски производи предизвикува фискални импликации, а истите се предвидува да се обезбедат од Буџетот на Република Македонија

9. Очекувани влијанија: Зголемување на конкурентноста на македонските производи, преку уредување на пазарите на земјоделските производи и уредување на начинот и постапката на заштитување на земјоделски производи и преработки, како заштитени називи.

10. Оценка на Секретаријатот за законодавство по материјалот

ДА

НЕ

11. Клучни елементи за информирање на јавноста: Заради потребата од приоритетно уредување на земјоделско-прехранбениот сектор, како и заради хармонизација на македонското законодавство со правниот поредок на ЕУ *Acquis communautaire*, Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (во натамошниот текст: МЗШВ) подготви, а Владата на Република Македонија на 29.11. 2004 година ја усвои “Стратегија за земјоделство и рурален развој за период 2007-2013 година. Најголем дел од активностите на Акциониот план на оваа Стратегија се вградени и во Национална стратегија за Европска интеграција на Р. Македонија, Акциониот план за пристапно партнерство, како и Националната програма за усвојување на правото на ЕУ (Поглавје 11 - Земјоделство и рурален развој). Дел од целите на „Националната стратегија за земјоделство и рурален развој 2007-2013“ се и постигнувањата во областа на квалитетот и безбедноста на храната. Важен предуслов за зголемување на конкурентноста на земјоделските производи и преработки на странските пазари, особено на оние во ЕУ, но и на домашниот пазар е зголемувањето на нивниот квалитет, следливост и безбедност. Со донесувањето на Законот за квалитет на земјоделски производи, како најзначаен правен акт од областа на пазарите на земјоделските производи и преработки, ќе се овозможи, повисок квалитет и олеснување на движењето на земјоделските производи и преработки, меѓународна трговска рамена, како и припогадување кон тековните реформи во рамките на ЕУ.

ПРЕДЛОГ НА ЗАКОН ЗА КВАЛИТЕТ НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ ПРОИЗВОДИ

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

Член 1 (содржина на законот)

Со овој закон се уредуваат пазарите на земјоделските производи, стандардите за квалитет, класификацијата, означувањето и информативниот систем за житарици и ориз, храна за животни, свежо овошје и зеленчук, јајца и месо од живина, говедско месо, свинско месо, овчо и козјо месо, млеко и млечни производи, мед и други пчелни производи, заштитата на земјоделски и прехранбени производи со географски назив и ознака за гарантирана традиционална посебност, контролата и надзорот над спроведувањето на одредбите од овој закон.

Член 2 (поими)

Одделни поими и изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. „земјоделски производ“ е физички резултат од земјоделското производство (примарен земјоделски производ). Во земјоделски производи во смисла на овој закон спаѓаат производите од Анекс 1 на Договорот за формирање на Европската Унија освен риби и рибни производи.
2. “маркетинг” значи поседување на земјоделски производи наменети за продажба, вклучително и понудување за продажба, складирање, пакување, обележување, доставување и секоја друга форма на трансфер на земјоделските производи, ослободена од давачки или не;
3. “оператор” е производител и секое друго правно или физичко лице вклучено во маркетинг на земјоделски производи;
4. “краен потрошувач” е потрошувач на земјоделски производи кој истите ги користи исклучиво за директна хумана исхрана;
5. “прехранбена индустрија” е правно лице кое произведува земјоделски производи или производи базирани на земјоделски производи наменети за директна хумана исхрана, со исклучок на големи кетеринг сервиси;
6. “не-прехранбена индустрија” е правно лице кое произведува земјоделски производи или производи базирани на земјоделски производи кои не се наменети за хумана исхрана;
7. “слободна продажба” е понуда за продажба на мало на земјоделски производи кои не се пакувани до крајниот потрошувач;
8. “употребливо до ...”, е максималниот рок на употребливост на земјоделските производи;
9. “серија” е збир на спакувани или непакувани земјоделски производи од ист вид, тип или класа, од една и иста производна единица или центар за пакување, ист производен циклус, метод на одгледување или производство, со ист максимален рок на траење и/или дата на пакување;
10. „складирање“ е депонирање на безбедно чување жита и ориз.
11. „храна за животни“ е секоја компонента или производ, вклучувајќи и додатоци, било да е преработена, делумно преработена или непреработена, наменета за орално хранење на животините.
12. „квалитет на храната за животни“ подразбира вкупни својства на храната за животни-органолептички својства, хранлива вредност и хигиенска исправност која допринесува за нејзината способност за да ги задоволи основните потреби во исхраната за животни.

13. „ставање во промет“ е чување на земјоделски производи или преработки поради продажба, вклучително и понудата за продажба или секој друг облик на пренос, без разлика на тоа дали е бесплатен или не, како и продажба, дистрибуција и други облици на пренос како такви.
14. „суровина“/компонента е основен материјал кој се користи за изработка и доработка на готов производ
15. „преработка“ е секоја постапка која суштински го менува почетниот-основниот производ
16. „службена контрола“ е контролата која ја врши Државниот земјоделски инспекторат
17. „јајца“ се јајца во лушпа, добиени од видот *Gallus gallus*, наменети за директна хумана исхрана или за употреба во индустријата за производи од јајца, индустријата за производство и преработка на храна, освен скршените јајца, инкубираните јајца и варените јајца;
18. „несилки“ се кокошки од видот *Gallus gallus* кои ја имаат постигнато зрелоста за несење и се чуваат за производство на јајца;
19. „гнездо“ е одвоен простор за несење јајца;
20. „скршени јајца“ се јајца со скршени лушпа и мембрана, што доведува до изложеност на внатрешната содржина на јајцето на надворешната средина;
21. „инкубирани јајца“ се јајца од моментот на нивно внесување во инкубатор;
22. „производна единица“ е локациски заокружена стопанска единица на која се одгледуваат несилки и произведуваат јајца;
23. „центар за пакување“ е оператор кој врши класирање на јајцата според квалитетот и масата;
24. „големи пакувања“ значат пакувања, отворени сандачи (кутии) или контејнери, кои содржат повеќе од 36 јајца;
25. „мали пакувања“ значат отворени или затворени пакувања кои содржат 36 или помалку јајца;
26. „транспортно пакување“ е амбалажа која се употребува за транспорт на јајцата од производната единица до центарот за пакување;
27. „собирач“ е правно лице кое собира јајца од производителите и ги доставува до центри за пакување, трговци на големо, или до прехранбената и не-прехранбената индустрија, регистрирано согласно прописите од областа на ветеринарното здравство;
28. „индустриски јајца“ се јајца кои не се наменети за хумана исхрана;
29. „препакување“ е физички трансфер на јајца во друго пакување или преобележување на пакување кое содржи јајца;
30. „живина“ се живи кокошки (*Gallus domesticus*), патки, гуски, мисирки и бисерки (морки), со тежина над 185 грама;
31. „пилиња“ се живи кокошки, патки, гуски, мисирки и бисерки, чија тежина не преминува 185 грама;
32. „цели трупови“ се заклани кокошки, патки, гуски, мисирки и бисерки, со или без внатрешни органи;
33. „конфекционирани делови од труп“ се јадливи кланични производи и делови од телото препознатливи по својата големина и карактеристиката на мускулите;
34. „месо од живина“ се цели трупови, конфекционирани делови од труп или други јадливи кланични производи од живина наведени под број 0207, 0209, 0210, маснотии од живина наведени под број 1501 и преработки од месо наведени под број 1602 во Царинската тарифа. Месото од живина може да биде претпакувано или непретпакувано.
35. „свежо или оладено месо од живина“ е месо од живина кое не е замрзнато во процесот на ладење и се чува на температура не пониска од -20°C и не повисока од $+4^{\circ}\text{C}$;
36. „замрзнато месо од живина“ е месо од живина кое е замрзнато веднаш по колењето и се чува на температура не повисока од -12°C ($\pm 3^{\circ}\text{C}$);

37. “брзо замрзнато месо од живина“ е месо од живина кое се чува на температура не повисока од -180°C со максимално дозволени флукуации дефинирани за брзо замрзнати производи.
38. “претпакување“ е комбинација на производот и индивидуалното пакување во кое месото од живина е спакувано.
39. “предпакувано месо од живина“ е месо од живина однапред спакувано во амбалажа во отсуство на купувачот, без оглед на тоа дали амбалажата е во една целина или пак само делумно го обвиткува месото, така што содржината на претпакувањето не може да се промени без да се промени или оштети амбалажата
40. “непредпакувано месо од живина“ е месо од живина кое се пакува на местото на продажба во присуство на купувачот;
41. “конформација“ преставува форми и профили на мускулатурата заедно со меѓумускулното и поткожното масно ткиво, сразмерно големината на трупот.
42. “замастеност“ или “прекриеност на трупот со масно ткиво“ е степен на депонирана поткожна маст сразмерно на големината на трупот.
43. “труп од заклано животно“ е целото тело од заклано животно презентирано после искрвавување, вадење на внатрешни органи (евисцерација) и дерење на кожата.
44. “половинка од труп од заклано животно“ е производ добиен со поделба на трупот според точка 2 од овој член симетрично низ средината на пршлените по целиот рбет и средината на градната коска и неподвижната срамна коска .
45. “кланично обработен труп“ е труп од заклано животно од кое после колењето и искрвавувањето е симната кожата и исполнува одредени услови
46. „шурен свински труп“, е труп на заклана свиња со кожа без четина со глава и опашка, без чапунки, внатрешни органи и полови органи, со јазик, стомачно сало, бубрези и дијафрагма.
47. „труп на драна свиња“ е труп на заклана свиња без кожа, без глава одвоена во рамната линија помеѓу првиот вратен пршлен (атлас) и тилната коска, без поткожно масно ткиво, без сало, без долни делови на нозете одвоени во скочниот (тарзален) односно карпалниот зглоб, без внатрешни органи и опашка.
48. „мед“ е природна слатка супстанца која медоносните пчели (*Apis mellifera* L.) ја произведуваат со собирање на нектарот од цветовите на медоносните растенија или секретите на некои инсекти кои паразитираат на живите делово од растенијата, ги збогатуваат со материји од своето тело, во телото ги преработуваат, ги складираат во восочните сотови и ги оставаат да зреат.
49. „матичен млеч“ е производ на млечните жлезди на младите пчели работнички и претставува густа пастообразна маса со млечно бела или светло-кремова боја, со специфична арома и остра кисел вкус со слатка нијанса.
50. „нерастворлив седимент“ е седимент кој останува на сидовите од киветата (епрувета) при центрифугирање на медот кој се припрема за поленска анализа.
51. „полен“ се машките полови клетки на цветовите кои пчелите го собираат во форма на грутчиња и ги складираат во корпите на задните нозе.
52. „прополис“ е производ кој пчелите го произведуваат од смолести материји кои ги собираат од некои дрвенести растенија и во нив додаваат малку восок, полен и секретите од нивното тело.
53. „пчелин восок“ е производ на восочните жлезди на пчелите работнички.
54. „производител“ е секој одгледувач на пчели кој произведува и пушта во промет мед и други пчелни производи.

55. „откупувач“ значи лица, претпријатија или групи кои откупуваат мед и други пчелни производи со цел собирање, пакување, складирање или преработка во препарати на база на мед и други пчелни производи.
56. „директна продажба“ значи секоја продажба на производи директно од производителот до потрошувачите.
57. „млеко“ значи исклучително нормална секреција од млечната жлезда добиена од едно или повеќе молзења на здрави нормално хранети крави, овци, кози и биволици без да се додава или одземе нешто од истото.
58. „млечни производи“ се производи добиени исклучително од млеко, што подразбира дека супстанциите кои се потребни за нивна обработка може да се додадат под услов тие супстанции да не се користат за замена, било во целост или делумно, на која било млечна состојка.
59. „сурово млеко“ е млеко кое не е загреано над 40 °C или е применет друг третмани кој имаат сличен или ист ефект. (853 Анекс 1)
60. „млечна маст“ е односот на содржината на млечна маст во сто единици производ (стр. 183.) протеини во сто единици млеко (пресметано кога добиениот вкупен азот (N) се помножи со коефициент 6,38 изразено во проценти.
61. „одгледувалиште за производство на млеко“ значи објект во кој еден или повеќе фармски животни се чуваат за да произведуваат млеко заради негово ставање во промет како храна. 2004/853 Анекс 1/ 4.2 (1782/2003)
62. „испорака“ значи која било испорака на млеко од производител на купувач, која не вклучува било кој друг млечен производ, при што транспортот го извршува производител, купувач, претпријатие што преработува или третира такви производи или трета страна.
63. „директна продажба“ значи секоја продажба или трансфер на млеко од производителот директно до потрошувачите, како и секоја продажба или трансфер на други млечни производи од производителот.
64. „ознаката на потекло,“ е назив на регион, одредено место или, во исклучителни случаи, земја кој се користи за означување на земјоделските или прехранбените производи чиј квалитет или карактеристики, во најголем дел или исклучиво настануваат под влијание на посебните(специфичните) природни или човечки фактори на одредената географска средина.
65. „географски назив“ е назив и/или обележје на местото, регионот или земјата со кој се означува дека производот потекнува од тоа подрачје.
66. „географска ознака“ е назив на регион, одредено место или во исклучителни случаи земја кој се користи за означување на земјоделски или прехранбени производи чие производство и/или преработка и/или подготовка се одвиваат во тоа географско подрачје.
67. „генерички назив“ е назив на земјоделски или прехранбен производ кој и покрај поврзаноста со местото или регионот во кој земјоделскиот или прехранбениот производ првобитно е произведен или е ставен на пазар, станал вообичаен назив за некој земјоделски или прехранбен производ во Република Македонија.
68. „посебни својства“ означуваат својство или збир на својства по кои земјоделскиот или прехранбениот производ јасно се разликува од другите на него слични прехранбени или други производи од иста категорија.
69. „традиционална употреба“ означува докажана употреба на пазарот низ временски период кој покажува пренесување од генерација на генерација; а кој временски период е период кој во главно се припишува на една човечка генерација, но не пократок од 25 години.
70. „ознака за гарантирана традиционална посебност“ означува традиционален земјоделски или прехранбен производ, на кој низ регистрација во согласност со одредбите од овој Закон и прописите донесени врз основа на него, се однесуваат на ознаката за

гарантирана традиционална посебност, и му се признаваат посебните својства.

71. „група на производители“ подразбира секое здружение на производители или преработувачи кои се занимаваат со ист земјоделски или прехранбен производ, без разлика на нивниот правен облик или состав.
72. „квалитет на храната за животни“ подразбира вкупни својства на храната за животни-органолептички својства, хранлива вредност и хигиенска исправност која допринесува за нејзината способност за да ги задоволи основните потреби во исхраната за животни.
77. „генетско модифицирана храна“ е храна која содржи и/или е произведена од генетски модифицирани организми

Член 3 (цел на законот)

Целта на овој закон е уредување на:

- стандардите за квалитет на земјоделските производи од член 1 на овој закон;
- пазарите на земјоделските производи од член 1 на овој закон;
- информативен систем за пазарите на земјоделските производи од член (1) на овој закон;
- заштитата на земјоделски и прехранбените производи со географски назив и ознака за традиционална посебност;
- мерките и активностите што ги вршат органите и институциите; и
- условите за работа што треба да ги исполнуваат операторите во областа на земјоделството и прехранбената индустрија.

Член 4 (општи услови)

(1) Производителите на земјоделски производи од животинско потекло кои се предмет на уредување на овој закон треба да ги исполнуваат одредбите од прописите од областа на зоотехниката и ветеринарното здравство.

(2) Производителите на земјоделски производи од растително потекло кои се предмет на уредување на овој закон треба да ги исполнуваат одредбите од областа на здравјето на растенија и прописите од областа на безбедност на храна за хумана исхрана.

(3) Генетски модифицираната храна која се става во промет треба да ги исполнува одредбите од прописите за генетски модифицирани организми.

Член 5 (надлежен орган)

Надлежен орган за спроведување на одредбите од овој закон е Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (во натамошен текст: Министерството).

II. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРИ

1. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЖИТА И ОРИЗ

1.1. Стандарди за квалитет

Член 6 (жита и ориз)

Пазарот на жита и ориз го уредува квалитетот на мека пченица (*Triticum aestivum*), тврда пченица (*Triticum durum*), пченка (*Zea mays*), рж (*Secale cereale*), јачмен (*Hordeum vulgare*), овес (*Avena sativa*), елда (*Fagopyrum vulgare*), хибриди на рж и пченица (*Triticale*) и ориз (*Oryza sativa*) наменети за хумана исхрана.

Член 7 **(квалитет на жита и ориз)**

(1) Во промет се ставаат лупени и нелупени жита и ориз кои исполнуваат минимални услови за квалитет по однос на содржината на влага, присуството на примеси, обоеност на зрната и хектолитарската маса.

(2) Квалитетот на пченицата што се става во промет се утврдува во I, II и III класа врз основа на количината и квалитетот на глутен и измеливост на зрното.

(3) Оризот што се става во промет според органолептичките и физичките својства, обоеноста на зрното и присуството на примеси се класира во екстра, I и II класа.

(4) Минималните услови за квалитет, квалитетот, својствата и класирањето на житата, пченицата и оризот од овој член ги пропишува Министерот за земјоделство, шумарство и водостопанство (во натамошен текст: министерот).

1.2. Пакување, означување, транспорт и складирање на жита и ориз

Член 8 **(пакување)**

(1) Житата и оризот што се ставаат во промет од складиштарите и мелничките капацитети се пакувани во пропишана амбалажа затворена на начин да при отворањето амбалажата видливо и трајно се оштети.

(2) По исклучок од став (1) на овој член житата и оризот може да се пуштат во промет непакувани, пропратени со документ кој ги содржи податоците од став (4) на овој член.

(3) Житата и оризот што се ставаат во промет во оригинално пакување, на обвивката или на садот треба да имаат декларација која треба да биде лесно видлива, јасна и читлива.

(4) Декларацијата од став (3) на овој член ги содржи следните податоци:

- назив на производот и неговото трговско име ако производот го има;
- назив и седиште на производителот или пакувачот;
- ознака на класата на квалитетот определена согласно овој закон;
- датум на производството односно пакувањето (ден, месец и година) и рок на траењето или текстот „употребливо до“;
- нето-количина (масата, волуменот);
- податоци за потекло; и
- други податоци од интерес за потрошувачите.

(5) Буквите со кои се отпечатени називот на производот и фирмата, односно називот на производителот или пакувачот мораат да бидат поголеми од буквите со кои се отпечатени другите податоци во текстот на декларацијата.

(6) Ако нето-количината на производот што се пушта во промет во оригинално пакување не изнесува повеќе од 200 g, декларацијата особено содржи:

- назив на производот, фирмата, односно името и адресата на производителот што го пакувал производот;
- нето-количина (масата, волуменот);
- датум на производството односно пакувањето (ден, месец и година) и рок на траењето или текстот „употребливо до“; и
- ознака на класата на квалитетот определена согласно овој закон.

(7) Начинот на пакување од став (1) на овој член и одделните видови на жита и ориз од став 2 и 3 на овој член ги пропишува министерот.

Член 9 **(означување и следливост)**

(1) Житата и оризот што се ставаат во промет во други пакувања различни од опишаните со член 8 ставови 3, 4, 5 и 6 треба да се означени и пропратени со соодветен документ за квалитет.

(2) Ознаките на пакувањата од став 1 на овој член треба да се јасно видливи, читливи, неизбришливи и прицврстени или трајно втиснати на пакувањето на начин да при отворањето на пакувањето ознаките видливо и трајно се оштетуваат.

(3) Операторите со жита и ориз обезбедуваат следливост во сите фази на маркетинг.

(4) Начинот на означување, формата и содржината на образецот на ознаката и формата и содржината на пропратниот документ ги пропишува министерот.

Член 10

(транспорт, складирање и чување на жита и ориз)

(1) Житата и оризот се транспортираат пакувани и непакувани со превозни средства кои исполнуваат пропишани услови за транспорт.

(2) Житата и оризот кои се ставаат во промет се складираат и чуваат во складишта на начин и под услови кои обезбедуваат задржување на квалитетот.

(3) Начинот и условите за складирање и чување на житата и оризот, како и условите за транспорт ги пропишува министерот.

1.3. Информативен систем на пазарот на жита и ориз

Член 11

(информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот со жита и ориз, Министерството воспоставува информативен систем.

(2) Информативниот систем за уредување на пазарот со жита и ориз особено содржи податоци за:

- број и големина на капацитети за складирање;
- број и големина на мелничко-пекарски капацитети; и
- количините по видови и класи на складирани, откупени и преработени жита и ориз по производители.

(2) Во рамките на информативниот систем од став (1) на овој член се евидентираат и податоци од Земјоделскиот пазарен информативен систем согласно Законот за земјоделство и рурален развој.

Член 12

(извештаи)

(1) Складиштарите и мелничко-пекарски капацитети од член 11, став (1) од овој закон должни се да доставуваат месечни извештаи и годишен извештај за складираните жита и ориз до Министерството.

(2) Месечниот извештај од став (1) на овој член, се доставува најдоцна до 10-от ден во тековниот месец за претходниот месец.

(3) Месечниот извештај од став (1) на овој член особено содржи:

- локацијата на операторот (регион/подрачје);
- количини на преодни залихи пренесени од претходниот месец;
- превземени и испорачани количини по видови, сорти и класи; и
- залихи на крајот на месецот.

(4) Врз основа на месечните извештаи од став (3) на овој член, операторите од член 11, став (1) од овој закон подготвуваат годишен извештај и го доставуваат до Министерството најдоцна до 30 јануари во тековната година за претходната година.

(5) Формата и содржината на обрасците за поднесување на извештаите од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

1.4. Контрола на стандарди за квалитет

Член 13

(контрола на квалитет на жита и ориз, анализа и суперанализа на примероци)

(1) За контрола на квалитетот на житата и оризот кои се ставаат во промет се врши анализа и суперанализа на земените примероци од страна на Државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Анализа и суперанализа на земените примероци за контрола вршат овластени лаборатории.

(3) Начинот на земање примероци и методите за анализа и суперанализа ги пропишува министерот.

Член 14

(овластени лаборатории)

Лабораториите од член 13 став (2) на овој закон ги овластува министерот доколку ги исполнуваат следните услови:

- имаат вработено најмалку две лица со VII степен образование од областа на хемиските технолошките, биотехнолошките, биохемиските, ветеринарните или земјоделските науки со најмалку две годишно работно искуство за изведување на лабораториските анализи;
- располагаат со соодветни простории опремени со потребна опрема за вршење на анализите и суперанализите; и
- да се акредитирани од страна на Институтот за акредитација на Република Македонија за соодветните методи во вршење анализи на квалитет на житата и оризот опфатени со овој закон или да се во процес на акредитација под услов истата да ја стекнат најдоцна до две години од доставувањето на барањето за акредитација.

Член 15

(решение за овластување)

(1) За овластувањето од член 14 на овој закон министерот издава решение.

(2) За добивање решение од став (1) на овој член лабораториите поднесуваат барање за овластување кое во прилог ги содржи доказите за исполнување на условите утврдени во член 14 на овој закон.

(3) Решението за овластување од став (1) на овој член се објавува во Службен весник на Република Македонија.

(4) Министерот со решение ќе го одземе овластувањето од овластените лаборатории за вршење на анализи и суперанализи за кои ќе се утврди дека престанале да ги исполнуваат условите предвидени во член 14 од овој закон.

(5) Против решението од став (4) на овој член, лабораторијата од став (4) на овој член може во рок од 15 дена од денот на приемот на решението да изјави жалба до Комисијата за решавање на управни работи во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветеринарството на Владата на Република Македонија.

Член 16

(приговор на резултатите од анализата)

(1) Постапката при вршење контрола, начинот на известување и роковите за доставување на резултатите од извршените анализи и доставувањето на приговорот се изведуваат согласно одредбите на Законот за државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Трошоците за анализа на житата и оризот се на товар на производителите и преработувачките капацитети.

(3) Трошоците за суперанализата се на товар на производителот или преработувачкиот капацитет, доколку добиените резултати соодвестуваат со резултатите од анализата. Во случај кога добиените резултати од суперанализата отстапуваат од резултатите од анализата, трошоците за суперанализата ги сноси овластената лабораторија.

(4) Резултатите од суперанализата се конечни.

2. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ХРАНА ЗА ЖИВОТНИ

2.1. Стандарди за квалитет

Член 17

(квалитет на храна за животни)

(1) Пазарот на храна за животни го уредува ставањето во промет на кабеста храна, зрнеста храна, храна од производи и споредни производи на прехранбената индустрија, храна од животинско потекло, храна од минерално потекло, мешана храна за животни и додатоците на храната за животни.

(2) Храната за животни од став (1) на овој член може да биде чиста или мешана и може да содржи додатоци во дозволени количини.

(3) Во промет се става храна за животни која ги исполнува следите услови:

- е произведена на пропишан начин;
- опишана, означена и пакувана на пропишан начин;
- е загарантирана нејзината следливост;
- е со дозволен рок на употреба;
- е чувана и транспортирана на пропишан начин;
- ги исполнува пропишаните барања во поглед на составот и содржината одговара на декларираниот квалитет.

(4) Начинот на производство и преработка, стандардите за квалитет и дозволените количини на додатоци во храната за животни, ги пропишува министерот.

Член 18

(кабеста храна)

(1) Кабеста храна за животни е сено, слама, плева, споредни производи од дехидрирана кабеста храна и мешавина од истите.

(2) Кабестата храна за животни се става во промет како дехидрирана (вештачки загревана и/или сушена), продукти од дехидрирана, сушена на сонце и како протеински концентрат.

(3) Кабестата храна за животни која се става во промет треба да исполнува стандарди за квалитет по однос на содржина на влага и содржина на сурови протеини во сува материја пропишани согласно член 17 став (4) од овој закон.

Член 19

(зрнеста храна)

(1) Зрнеста храна за животни се житни зрна, легуминозни зрна и зрна од маслодајни култури.

(2) Зрнестата храна за животни во прометот се става како непреработена и преработена.

(3) Зрнестата храна за животни која се става во промет треба да исполнува стандарди за квалитет по однос на содржина на влага, хектолитарска маса и скроб пропишани согласно член 17 став (4) од овој закон.

Член 20

(храна за животни од прехранбената индустрија)

(1) Храна за животни од прехранбената индустрија опфаќа производи и споредни производи од мелничарството, индустријата за скроб, индустријата на алкохоли и вриења, индустријата на шеќер и индустријата за масло.

(2) Храната за животни од став (1) на овој член се става во промет како непреработена и преработена храна.

(3) Храната за животни од став (1) на овој член која се става во промет треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани согласно член 17 став (4) од овој закон.

Член 21

(храна за животни од животинско потекло)

(1) Храна за животни од животинско потекло е: рибино брашно, китовото брашно, брашно од отпадоци добиени при колење и преработка на месо на перната живина, месно, меснокоскено и кожно, крвно и брашно од цигер, џиблиринки, маст и рибино масло, обрано млеко, сурутка, албумин, казеин и други.

(2) Храната за животни од став (1) на овој член се става во промет како преработена и непреработена.

(3) Храната за животни од став (1) на овој член која се става во промет треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани согласно член 17 став (4) од овој закон.

Член 22

(храна за животни од минерално потекло)

(1) Храна за животни од минерално потекло е производ добиен од неоргански и органски соединенија (калциум, фосфор, натриум, хлор, магнезиум и сулфур и други).

(2) Храната за животни од став (1) на овој член која се става во промет треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани согласно член 17 став (4) од овој закон.

Член 23

(Претсмеси / Премикси)

(1) Претсмеси (премикси), во смисла на овој закон се производи со висока концентрација на витамини, минерални материји, други хранливи и други дозволени додатоци што служат за изработка на целосни и дополнителни смеси за исхрана на животните.

(2) Претсмесите (премиксите) од став (1) на овој член за сите или за одделни видови животни се произведуваат и пуштаат во промет како:

- минерални претсмеси кои содржат мешавина на дозволени минерали;
- витамински претсмеси кои содржат само витамини;
- витаминско-минерални претсмеси кои содржат витамини и минерали; и
- други примеси.

(3) Храната за животни од став (1) на овој член треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани во член 17 став (4) на овој закон.

Член 24

(додатоци на храна за животни)

(1) Додатоци во храната за животни, во смисла на овој закон се витамините и провитамините, микроелементите и минералите, непротеинските азотни соединенија, аминокиселините, стимулаторите на раст, кокцидиостатиците и останати дозволени додатоци.

(2) Додатоците на храната од став (1) на овој член треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани во член 17 став (4) на овој закон.

Член 25

(мешана храна за животни)

(1) Мешана храна за животни е смеса од поединична растителна, растително-животинска, животинска и минерална храна за животни со додатоци или без нив која делумно ги задоволува потребите во исхраната на различни видови и категории на животни.

(2) Мешаната храна за животни во промет се става како предсмеска, комплетна и дополнителна смеска за животни.

(3) Храната за животни од став (1) на овој член треба да исполнува стандарди за квалитет пропишани во член 17 став (4) на овој закон.

2.2. Пакување, означување транспорт и складирање на храната за животни

Член 26 (пакување)

(1) Храната за животни се става во промет пакувана во пропишана амбалажа и затворена на начин да при отворањето амбалажата видливо и трајно се оштети.

(2) По исклучок од став (1) на овој член одделни видови храна за животни може да се пушти во промет непакувана, пропратена со документ кој ги содржи пропишаните податоци.

(3) Начинот на пакување од став (1) на овој член и одделните видови на храна од став 2 на овој член ги пропишува министерот.

Член 27 (означување и следливост на храната)

(1) Храната за животни се става во промет означена и пропратена со соодветен документ за квалитет.

(2) Ознаките на пакуваната храна за животни треба да се јасно видливи, читливи, неизбришливи и прицврстени или трајно втиснати на пакувањето на начин да при отворањето на пакувањето ознаките видливо и трајно се оштетуваат.

(3) Операторите со храна за животни обезбедуваат следливост во сите фази на маркетинг.

(4) Начинот на означување, формата и содржината на образецот на ознаката и формата и содржината на пропратниот документ ги пропишува министерот.

Член 28 (транспорт, складирање и чување)

(1) Храната за животни се транспортира пакувана и непакувана со превозни средства кои исполнуваат пропишани услови за транспорт.

(2) Храната за животни се складира на начин и под услови кои обезбедуваат задржување на квалитетот.

(3) Начинот и условите за складирање, како и условите за транспорт на храната за животни ги пропишува министерот.

2.3. Информативен систем

Член 29 (информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот со храна за животни, Министерството воспоставува информативен систем.

(2) Информативниот систем за уредување на пазарот со храна за животни особено содржи податоци за:

- број на капацитети;
- производствени капацитети;
- откупени количини храна и суровини за храна;
- произведена количина храна за животни по видови и категории добиток;
- продадени количини храна за животни;
- производителите храна; и
- откупна и продажна цена.

Член 30 (евиденција и архивирање)

(1) Капацитетите за производство и преработка на храна за животни водат евиденција за податоците од член 29 став (2) од овој закон. Евиденцијата треба да биде достапна на барање на надлежниот орган за инспекција.

(2) Податоците од став (1) на овој член се водат дневно, а за потребите на информативниот систем се доставуваат неделно до министерството.

(3) Евидентираниите податоци од став (1) на овој член се архивираат и чуваат најмалку три години од датумот на нивното евидентирање.

2.4. Контрола на стандарди за квалитет

Член 31

(контрола на квалитет на храна за животни, анализа, суперанализа на примероци)

(1) За контрола на квалитетот на храната за животни кои се ставаат во промет се врши анализа и суперанализа на земените примероци.

(2) Контрола на квалитетот на храната за животни врши Државниот инспекторат за земјоделство.

(3) Анализа и суперанализа на земените примероци за контрола вршат овластени лаборатории.

(4) Начинот на земање примероци и методите за анализа и суперанализа ќе ги пропише министерот.

Член 32

(овластени лаборатории)

Лабораториите од член 31 став (3) на овој закон ги овластува министерот доколку ги исполнуваат следните услови:

- имаат вработено најмалку две лица со VII степен образование од областа на хемиските технолошките, биотехнолошките, биохемиските, ветеринарните или земјоделските науки со најмалку две годишно работно искуство за изведување на лабораториските анализи;
- располагаат со соодветни простории опремени со потребна опрема за вршење на анализите и суперанализи; и
- да се акредитирани од страна на Институтот за акредитација на Република Македонија за соодветните методи во вршење анализи на храна за животни или да е во процес на акредитација под услов да истата да ја стекнат најдоцна до две години од доставувањето на барањето за акредитација.

Член 33

(Решение за овластување)

(1) За овластувањето од член 32 на овој закон, министерот издава решение. (2) За добивање решение од став (1) на овој член лабораториите поднесуваат барање за овластување кое во прилог ги содржи доказите за исполнување на условите утврдени во член 32 од овој закон.

(3) Решението за овластување од став (1) на овој член се објавува во Службен весник на Република Македонија.

(4) Министерот со решение ќе го одземе овластувањето од овластените лаборатории за вршење на анализи и суперанализи за кои ќе се утврди дека престанале да ги исполнуваат условите утврдени во член 32 од овој закон.

(5) Против решението од став (4) на овој член, лабораторијата од став (4) на овој член може во рок од 15 дена од денот на приемот на решението да изјави жалба до Комисијата за решавање на управни работи во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветеринарството на Владата на Република Македонија.

Член 34

(Приговор на резултатите од анализата)

(1) Постапката при вршење контрола, начинот на известување и роковите за доставување на резултатите од извршените анализи и доставувањето на приговорот се изведуваат согласно одредбите на Законот за државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Трошоците за анализа на храна за животни се на товар на производителите и преработувачките капацитети.

(3) Трошоците за суперанализата се на товар на производителот или преработувачкиот капацитет, доколку добиените резултати соодветствуваат со резултатите од анализата. Во случај кога добиените резултати од суперанализата отстапуваат од резултатите од анализата, трошоците за суперанализата ги сноси овластената лабораторија.

(4) Резултатите од суперанализата се конечни.

3. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ОВОШЈЕ И ЗЕЛЕНЧУК

Член 35

(Свежо овошје и зеленчук)

(1) Пазарот на свежо овошје и зеленчук го уредува квалитетот на следниве земјоделски производи наменети за хумана исхрана:

1. Јаболка, од видот *Malus domestica* Borkh.;
2. Круши, од видот *Pyrus communis* L.;
3. Цитруси, од видовите:
  - лимони *Citrus limon* (L.) Burm. f.;
  - мандарини од видовите *Citrus reticulata* Blanco, *Citrus unshiu* Marcow., *Citrus clementina* Hort. ex Tan. и *Citrus deliciosa* TenCitrus *tangerina* Hort. ex Tan.; и
  - портокали од видот *Citrus sinensis* (L.) Osb.
4. Праски и нектарини, од видот *Prunus persica* Sieb. i Zucc.;
5. Кајсии, од видот *Prunus armeniaca* L.;
6. Јагоди, од видот *Fragaria* L.;
7. Сливи, од видот *Prunus domestica* L. ssp. *domestica*, *Prunus domestica* L. ssp. *insititia* (L.) Schneid., *Prunus domestica* L. ssp. *italica* (Borkh.) Gams, *Prunus domestica* L. ssp. *syriaca* (Borkh.) Janchen, и *Prunus salicina* Lindl.;
8. Цреши и вишни, од видовите *Prunus avium* L., *Prunus cerasus* L., или нивните хибриди.;
9. Киви, од видовите *Actinidia chinensis* (Planch.) или *Actinidia deliciosa* (A.Chev., C.F., Liang i A.R. Ferguson);
10. Ореви во лушпа, без надворешна кора, од видот *Juglans regia* L.;
11. Лешници во лушпа, од видовите *Corylus avellana* L. и *Corylus maxima* Mill.;
12. Банани, од видот *Musa* (AAA) spp., подгрупа Cavendish i Gros Michel;
13. Трпезно грозје, од видот *Vitis vinifera* L.;
14. Авокадо, од видот *Persea americana* Mill.;
15. Домати, од видовите *Lycopersicon lycopersicum* (L.) Karsten ex Farw./*Lycopersicon esculentum* Mill.;
16. Патлици, од видот *Solanum melongena* L. (var. *esculentum*, *insanum* i *ovigerum*);
17. Пиперки, од видот *Capsicum annuum* L. var. *annuum*.;
18. Лубеница, од видот *Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsum. Et Nakai.;
19. Диња, од видот *Cucumis melo* L.;
20. Краставици, од видот *Cucumis sativus* L.;
21. Тиквички од видот *Cucurbita pepo* L.;
22. Кељ и зелка од видот *Brassica oleracea* L. var. *capitata*(зелка) и *Brassica oleracea* L. var. *sabauda* (кељ);
23. Карфиол, од видот *Brassica oleracea* L. var. *botrytis* L.;
24. Кељпупчар, од видот *Brassica oleracea* L. var. *bullata* subazr. *gemmaifera* DC.;
25. Моркови, од видот *Daucus carota* L.;
26. Целер, од видот *Apium graveolens* L. var. *dulce* Mill.;
27. Спанаќ, од видот *Spinacia oleracea* L.;
28. Салата од видот *Lactuca sativa* L., и ендивија од видот *Cichorium endivia* L.;

29. Пен, од видот *Cichorium intybus* L. var. *foliosum* Hegl.;
30. Кромид, од видот *Allium cepa* L. var. *Cepa*;
31. Лук, од видот *Allium sativum* L.;
32. Праз, од видот *Allium porrum* L.;
33. Шпаргла, од видот *Asparagus officinalis*;
34. Артичока, од видот *Cynara scolymus* L.;
35. Грав, од видовите *Phaseolus vulgaris* L. ssp. *vulgaris*, и *Phaseolus coccineus* L.; и
36. Грашок, од видот *Pisum sativum* L.

Член 36

(ставање во промет)

(1) Во промет се става свежо овошје и зеленчук кое ги исполнува минималните стандарди за квалитет доколку е наменето за преработка и општиот и специфичните стандарди за квалитет доколку е наменето за непосредна хумана консумација.

(2) По исклучок, во промет можат да се стават свежо овошје и зеленчук кои не ги исполнуваат стандардите од став (1) на овој член а кои се:

- наменети за исхрана на добиток или за не-прехранбена употреба;
- предаваат на капацитети за доработка и пакување и објекти за складирање на капацитети за доработка и пакување; и
- продаваат директно на крајниот потрошувач од земјоделско стопанство и/или во малопродажба во регионот на нивно производство.

(3) Свежото овошје и зеленчук од став (2) алинеја 1 на овој член се ставаат во промет доколку се соодветно означени во однос на нивната намена.

(4) Стандардите за квалитет на свежо овошје и зеленчук од став 1 на овој член ги пропишува министерот,

Член 37

(стандарди за пазарен квалитет)

(1) Специфичните пазарни стандарди од член 36 став (1) се применуваат за производите од видовите на овошје и зеленчук од член 35 став(1) точки 1, 2, 3, 4, 6, 9,13, 15, 17 и 28 од овој закон.

(2) Општиот пазарен стандард од член 36 став (1) се применува на производите од видовите на свежо овошје и зеленчук од член 35, за кои не се применуваат специфичните пазарни стандарди од став (1) на овој член.

Член 38

(општ пазарен стандард)

(1) Општиот пазарен стандард за свежо овошје и зеленчук ги содржи следниве критериуми:

- минимални барања за квалитет;
- минимални барања за зрелост;
- дозволени отстапувања; и
- индикација на потеклото.

(2) За исполнување на минималните барања за квалитет од став (1), алинеја 1 на овој член, производите од свежо овошје и зеленчук треба да се:

- цели и неоштетени;
- здрави, без појава на процес на скапување;
- чисти, без присуство на видлива страна материја;
- незаразени од штетници;
- без оштетувања предизвикани од штетници;
- со нормална надворешна влага;
- без присуство на несвојствена миризба и/или вкус; и
- во состојба која овозможува транспорт и манипулација.

(3) За исполнување на минималните барања за зрелост од став (1), алинеја 2 на овој член, свежото овошје и зеленчук треба да е доволно развиено

со степен на зрелост која овозможува дозревање до задоволителен степен за консумација.

(4) Дозволените отстапување од став (1), алинеја 3 на овој член, за секоја серија свежо овошје и зеленчук е најмногу 10% во однос на бројот или тежината на производите кои нема да ги задоволуваат минималните барања за квалитет од став (2) на овој член, освен производите кои започнале да скапуваат и/или да се распаѓаат.

(5) Индикација на потеклото од став (1), алинеја 4 на овој член е целосното име на земјата на потекло напишано на јазик разбирлив за крајните потрошувачи.

Член 39

(специфични пазарни стандарди)

(1) Специфичните пазарни стандарди за производи од свежо овошје и зеленчук се однесуваат на дефинирање на производот и, наговиот изглед и големина како и дозволените отстапувања.

(2) Дефиницијата на производот од став (1) на овој член особено содржи име на видот, комерцијален тип и сорта.

(3) Критериумите за квалитет од став (1) на овој член вклучуваат минимални услови за квалитет и зрелост, како и класи на квалитет.

(4) Класите за квалитет од став (3) на овој член се:

- “Екстра“ Класа, за производи со супериорен квалитет, карактеристични за сортата и/или комерцијалниот тип, без деформации или со минимални површински деформации, кои не влијаат врз општиот изглед на производот, неговиот квалитет, чување и изгледот на пакувањето;
- I Класа, за производи со добар квалитет, карактеристични за сортата и/или комерцијалниот тип, со мали деформации кои не влијаат врз општиот изглед на производот, неговиот квалитет, чување и изгледот на пакувањето; и
- II Класа, за производи кои ги задоволуваат минималните барања за квалитет и не ги исполнуваат условите за вклучување во класите од алинеја 1 и 2 на овој став, со деформации кои не ги менуваат основните карактеристики во поглед на квалитетот, задржување на квалитетот и изгледот на пакувањето.

(5) Критериумите за големина од став (1) на овој член се изразуваат со минимален и максимален дијаметар на плодот во mm или маса во g, како и со дозволени отстапувања во однос на големината на плодовите изразени во %.

(6) Критериумите за дозволените отстапувања од став (1) на овој член се однесуваат на дозволените отстапувања во однос на класата на квалитет и во однос на масата во рамки на индивидуалното пакување.

(7) Критериумите во однос на изгледот од став (1) на овој член ги дефинираат условите за униформност, пакување и изглед на производите од свежо овошје и зеленчук.

(8) Критериумите за означување од став (1) на овој член ги содржат најмалку следните групи на податоци читливо, трајно и видливо обележани на надворешноста на пакувањето:

- називот/името и седиштето/адресата на правното или физичкото лице кое ги пакува и/или испорачува производите;
- име на вид, сорта и комерцијален тип на производот,
- земјата на потекло; и
- класа на производот и големина на производот, изразена во максимални и минимални вредности на дијаметар или маса.

Член 40

(пакување, означување и информации за потрошувачи)

(1) Свежото овошје и зеленчук се става во промет како непакувано и пакувано. и соодветно означено со податоците од член 38 став (1) и член 39 став 8 на овој закон. Пакувањата се означуваат читливо на видно место на

едната страна од пакувањето, и тоа како трајно отпечатени директно на пакувањето со етикета, која може да е составен дел од пакувањето или да е неделиво прикачена на истото.

(2) За производи кои се испорачуваат рефус и се товараат директно на превозно средство, податоците од став (1) на овој член, се наведуваат во документ кој ги придружува производите или во документ истакнат на видно место во превозното средство.

(3) Во малопродажба, кога производите се продаваат пакувани, податоците се прикажани согласно став (1) на овој член и задолжително се однесуваат на потеклото на производот, а може да содржат и податоци во однос на класата, сортата и комерцијалниот тип на производот.

(4) При продажба на непакувани производи, групата производ видно се означува со податоците од став (3) на овој член.

Член 41 (мешавини)

Пакувањата кои содржат мешавина од различни видови на свежо овошје и зеленчук од член 35 од овој закон со нето маса до 5 kg ставаат во промет, ако се со униформен квалитет, секој производ ги исполнува условите на соодветниот специфичен пазарен стандард и/или општиот пазарен стандард и пакувањето да е означено во согласност со член 40, став (1) од овој закон; и содржината на мешавината е јасно декларирана и не ги доведува во заблуда потрошувачите.

3.1. Информативен систем на пазарот на свежо овошје и зеленчук

Член 42 (информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот на свежо овошје и зеленчук, Министерството воспоставува информативен систем и води евиденција на операторите кои се занимаваат со откуп и продажба на видовите свежо овошје и зеленчук од член 35 од овој закон.

(2) Операторите од став (1) на овој член доставуваат месечни извештаи до петиот ден во тековниот за предходниот месец и годишен извештај до 31 јануари во тековната за предходната година. Податоците се однесуваат на количините на откупени, продадени и складирани количини свежо овошје и зеленчук по видови, сорти и класи, како и нивното потекло.

(3) Во рамките на информативниот систем од став (1) на овој член се евидентираат и податоци од Земјоделскиот пазарен информативен систем согласно Законот за земјоделство и рурален развој.

(4) Формата и содржината на обрасците за поднесување на извештаите од став (2) на овој член ги пропишува министерот.

Член 43 (контрола на квалитет на свежо овошје и зеленчук)

(1) Контрола на квалитетот на свежото овошје и зеленчук ја врши Државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Контролата од став (1) на овој член се врши на специфичните пазарни стандарди од член 39 од овој закон и општиот пазарен стандард од член 38 од овој закон.

(3) По исклучок од став (1) на овој член, контрола на квалитет може да вршат и правни лица акредитирани во согласност со прописите за акредитација и овластени од министерот.

(4) Начинот и методите за вршење на контрола на квалитет од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

4. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ЈАЈЦА И МЕСО ОД ЖИВИНА

Член 44
(класирање на јајца)

(1) Јајцата што се ставаат во промет се класираат според квалитетот и масата.

(2) Според квалитетот јајцата се класираат во класа А или “свежи јајца”, и класа Б.

(3) Јајцата од класа А се наменети за директна хумана исхрана, а јајцата од класа Б се наменети само за прехранбена и непрехранбена индустрија.

(4) Јајцата од класа А според масата се класираат во:

- XL - многу големи:	73g и повеќе:
- L - големи:	од 63g до 73g;
- M - средни (медиум)	од 53g до 63g; и
- S - мали	под 53 g.

Член 45
(квалитативни својства на јајцата)

(1) Јајцата кои се ставаат во промет од класа А треба да ги имаат следниве минимални карактеристики:

- нормални, чисти и неоштетени лушпа и мембрани;
- фиксиран и неподвижен воздушен меур со висина која не надминува 6 mm;
- чист, јасен и просирен белток, со нумеричка вредност на Хофови единици (Hough units) над 55;
- жолток видлив при просветлување само како сенка, без јасно забележливи граници-рабови, малку подвижен при ротација на јајцето по што се враќа во централна позиција и задоволителна обоеност изразена во мерни единици по скалата на Рош (Roche) од 1-15;
- незабележителен развој на герминални клетки (зародиш);
- без присуство на надворешни материи и мирис.

(2) Јајцата од класа А кај кои воздушниот меур не е поголем од 4 mm можат да бидат предмет на маркетинг како “екстра”.

(3) Јајцата од класа А не треба да бидат предмет на било каков третман, а во фазата на маркетинг не треба да бидат разладувани на температурата под 5°C во времетраење подолго од 72 часа.

(4) Јајца од класа Б се јајца кои не ги исполнуваат критериумите за квалитет наведени во став (1) од овој член.

(5) Јајцата од класа А кои повеќе ги немаат карактеристиките од став 1 од овој член се прекласираат во класа Б.

Член 46
(месо од живина)

(1) Месото од живина наменето за директна хумана исхрана, во промет се става во форма на цели трупови или конфекционирани делови од труп, како:

- свежо или оладено;
- замрзнато; и
- брзо замрзнато.

(2) Целите трупови на пазарот се пласираат како:

- парцијално евисцерирани,
- со внатрешни органи за хумана исхрана,
- без внатрешни органи за хумана исхрана,

(3) Парцијално евисцерираните трупови се трупови од кои не се отстранети срцето, црниот дроб, белите дробови, мускулестиот желудник, бапката и бубрезите.

(4) Доколку на труповите од став (2) на овој член не е отстранета главата, трахејата, езофагусот и бапката можат да останат задржани во состав на трупот.

(5) Јадливи внатрешни органи се срце, мускулест желудник без рожна мембрана и внатрешната содржина, црниот дроб со отстрането жолчно кесе и бубрези.

(6) Месо од живина од став (1) на овој член не се третира со ништо освен со третман на ладење.

(7) Термините кои се употребуваат за идентификување на месо од живина и нивните дефиниции ги пропишува министерот.

Член 47 (минимални карактеристики)

(1) Месото од живина мора да ги исполнува следниве минимални карактеристики:

- да е интактно и кожата да не е скината никаде;
- да е чисто, без туѓи материи или крв;
- без туѓи мириси;
- без видливи крвни дамки;
- без скршени коски; и
- без нагласени нагмечености.

(2) Свежото месо од живина не треба да има знаци на претходно смрзнување.

Член 48 (класирање на месо од живина)

(1) Месото од живина наменето за пазар се класира според квалитетот, во класа А и класа Б.

(2) Квалитетот на месото од живина се одредува според критериумите за конформацијата на трупот кои се однесуваат на развиеноста на трупот и неговите делови и содржина на масен слој, како и неговиот изглед, оштетувања, боја и останати визуелни карактеристики.

(3) За да биде класирано во класа А, месото од живина, покрај минималните карактеристики од член 45 на овој закон, треба да ги задоволува критериумите од став (2) на овој член.

(4) Критериумите од став (2) на овој член и начинот на класификација од став (3) на овој член подетално ги пропишува министерот.

Член 49 (вода и содржина на вода)

(1) Замрзнатото и брзо замрзнатото месо од живина, свежите, замрзнатите и брзо замрзнатите конфекционирани делови од труп наменети за пазар, во однос на содржината на вода не треба да ги надминува технички-неизбежните вредности.

(2) За проверка на технички-неизбежните вредности на содржината на вода кланичните капацитети:

- земаат примероци за следење на апсорпцијата на вода за време на ладењето и за содржината на вода;
- водат евиденција на резултатите од контролите и ги архивираат за период од една година; и
- ја обележуваат секоја серија на начин со кој може да се одреди датумот на производство.

(3) Максималните граници на содржината на апсорбираната вода од алинеја 1, став (2) на овој член, изразена како процент од вкупната маса на трупот пред ладењето се:

- 0,0% при воздушно ладење;
- 2.0% при воздушно ладење со успрејување со вода; и
- 4.5% при водено ладење со потопување.

(4) Проверката од став (2) на овој член ја спроведуваат кланичните капацитети преку утврдување на апсорпцијата на вода најмалку еднаш во тек на осумчасовна работна смена.

(5) Во случај кога со проверката од став (2) на овој член се утврди дека се исполнуваат критериумите за технички-неизбежните вредности на содржината на вода во период од шест месеци, временската рамка за проверка наведена во став (4) на овој член се намалува на еднаш месечно.

(6) Во случај кога со контрола со намален интензитет од став (5) на овој член се утврди неисполнување на критериумите за технички-неизбежните вредности на содржина на вода, повторно се воспоставува временската рамка за контрола од став (4) на овој член.

(7) Содржината на апсорбирана вода на замрзнати и брзо замрзнати цели трупови за време на процесот на обработка се утврдува преку просечната загуба на вода при одмрзнувањето.

(8) Максималните граници на содржината на апсорбирана вода од став (7) на овој член, изразени како процент од вкупната маса на трупот се:

- 1.5% при воздушно ладење
- 3.3% при воздушно ладење со успрејување со вода
- 5.1% при водено ладење со потопување

(9) Методот за апсорпција на вода во кланични капацитети од став (2) на овој член и методот за утврдување на просечната загуба на вода при одмрзнувањето од став (7) на овој член ги пропишува министерот.

Член 50

(означување на јајцата)

(1) Јајцата наменети за пазар треба да бидат соодветно означени.

(2) Јајцата од класа А треба да бидат означени со произведен код. Производниот код содржи регистарски податоци согласно одредбите од Законот за заштита и благосостојба на животните и Законот за земјоделство и рурален развој.

(3) Јајцата од класа Б се означуваат со буквата Б, испишана со латинично писмо.

(4) Означувањето од став (1) од овој член се врши во производната единица или во првиот центар за пакување во кој се доставуваат јајцата.

(5) По исклучок од став (1) на овој член, производители кои одгледуваат помалку од 50 несилки и ги продаваат јајцата од сопствено производство на зелените пазари или од местото на производство може да продаваат неозначени јајца. На местото на продажба треба јасно да се истакнати името и адресата на произведувачот.

(6) По исклучок од став (3) на овој член, јајцата од класа Б може да бидат неозначени доколку се доставуваат директно до прехранбената и не-прехранбената индустрија на внатрешниот пазар и дестинацијата е јасно означена на пакувањата.

(7) Начинот на означување на јајцата, ознаките и употребата на ознаките од став (2) и (3) на овој член ги пропишува министерот.

Член 51

(центри за пакување)

(1) Центрите за пакување ги класираат, означуваат и пакуваат јајцата, и ги обележуваат пакувањата.

(2) Центрите за пакување треба да располагаат со соодветни објекти и простории, кои се:

- со површини соодветни на големината на активностите кои ги извршуваат
- изградени и опремени да обезбедуваат соодветно осветлување и вентилирање, правилно чистење и дезинфекција, како и заштита на јајцата од големи промени на надворешната температура; и
- наменети за манипулација и чување односно складирање на јајцата

(3) По исклучок од став (2) алинеја 3 на овој член, дел од објектите односно просториите може да бидат наменети и употребени за складирање на

други производи само под услов овие продукти да не испуштаат и оддаваат односно пренесуваат на јајцата надворешни мириси

(4) За обезбедување на правилна манипулација со јајцата, центрите за пакување треба да се технички опремени, особено со:

- соодветна опрема за континуирано и индивидуално лампирање (просветлување);
- опрема за мерење на висината на воздушниот меур;
- опрема за класирање на јајцата по маса (тежина);
- една или повеќе одобрени (баждарени) ваги за мерење на јајцата;
- опрема за означување на јајцата; и
- опрема за обележување на пакувањата.

(5) Центрите за пакување од став (1) на овој член ги одобрува надлежен орган согласно одредбите од Законот за ветеринарно јавно здравство.

Член 52

временско ограничување за класирање, означување, пакување на јајца и обележување на пакувањата

(1) Јајцата треба да се класирани, означени и пакувани не подоцна од 10 дена од нивното снесување.

(2) Јајцата од став (2), член 45 на овој закон ("екстра") се класираат, означуваат и пакуваат не подоцна од 4 дена од нивното снесување.

(3) При пакувањето на јајцата треба да се наведе рокот на траење.

Член 53

обележување на транспортните пакувањата на јајцата

(1) Секое транспортно пакување на јајца на производната единица производителот го обележува со:

- име и адреса на производителот;
- регистарски податоци согласно одредбите од Законот за земјоделство и рурален развој;
- бројот и/или вкупната маса на јајцата;
- дата или период на снесување;
- дата на испорака.

Доколку производната единица е во склоп на центар за пакување обележувањето може да биде извршено во самиот центар за пакување.

(2) Информациите од став (1) на овој член треба да бидат содржани и во придружните документи на транспортот. Копија од придружните документи на транспортот треба да се архивира на местото на доставување на јајцата, а оригиналните придружни документи на транспортот треба да се архивираат од центарот за пакување кој ги класирал јајцата.

(3) Во услови кога еден собирач јајцата ги доставува на повеќе оператори, придружните документи може да бидат заменети со соодветно обележување на транспортното пакување, кое ги содржи сите погоре наведени информации.

(4) Обележувањата на транспортните пакувања треба да останат јасно видливи и не смеат да бидат изменети ниту вадени се до моментот кога јајцата од овие пакување одат на класирање, означување и пакување.

Член 54

(обележување на пакувањата)

(1) Обележувањето на пакувањата на јајца се врши на надворешната страна и треба да е лесно видливо и јасно разбирливо. Пакувањата треба да се осигурени со бела лента или налепница која ги содржи истите податоци наведени на пакувањето и видливо се оштетува при отворањето на пакувањето.

(2) Пакувањата на јајца од А класа се обележуваат со:

- регистарски податоци на центарот за пакување согласно одредбите од Законот за ветеринарно јавно здравство;

- класа според квалитет, односно “класа А” или само буквата “А” самостално или во комбинација со ознаката “свежи”;
- класа според маса, согласно член 44 став (4) од овој закон;
- рок на траење;
- услови за складирање и чување;
- препорака за потрошувачите за чување на јајцата по купувањето;

(3) Во случај кога јајца од класа А со различна маса се пакувани во исто пакување, пакувањето треба да биде обележено со “јајца со различна големина” и да биде наведена минималната нето маса на јајцата во грами.

(4) Пакувањата на јајца од А класа, се обележуваат и во однос на методот на одгледување со термините “јајца од слободно држени несилки”, “јајца од поден систем” и “јајца од кафез”, согласно одредбите од Законот за заштита и благосостојба на животните. Пакувањата во однос на методот на одгледување може и дополнително да се обележат. Јајцата од А класа се обележуваат со “органиски”, доколку се произведени во согласност со одредбите од Законот за органско земјоделско производство.

(5) На пакувањето на јајцата од А класа треба да е појаснет производниот код со кој се означени јајцата.

(6) Пакувањата на јајца од Б класа се обележуваат со:

- регистарски податоци на центарот за пакување согласно одредбите од Законот за ветеринарно јавно здравство;
- класа според квалитет, односно “класа Б” или само буквата “Б”; и
- дата на пакување;

(7) Начинот на обележување на пакувањата на јајца, ознаките и употребата на ознаките од овој член ги пропишува министерот.

Член 55

(обележување на рокот на траење)

(1) Рокот на траење од член 52 став (3) на овој закон се обележува со терминот “употребливо до ...” и со:

- датумот, изразен во бројки од 1 до 31; и
- месецот, изразен во бројки од 1 до 12.

(2) Рокот на траење е датата до која јајцата од класата А остануваат со карактеристиките од член 45 на овој закон при соодветно чување односно складирање.

(3) Максималниот рок на траење е не повеќе од 28 дена по денот на снесување. Доколку е наведен период на снесување, рокот на траење ќе биде одреден од првиот ден на тој период.

Член 56

(пакувања обележени како “екстра”)

(1) Пакувањата на јајца од класа А се до деветтиот ден по снесувањето може да се обележат со терминот “екстра” наведен на белата лента или налепница, како додаток на обележувањето за квалитет.

(2) Пакувањата од став (1) на овој член покрај рокот на траење треба да се обележени и со датумот на снесување на јајцата и временскиот лимит од девет дена.

Член 57

(пакувања обележени според начин на исхрана на несилките)

(1) Пакувањата на јајца од класа А може дополнително да се обележат според начинот на исхрана на несилките. Дополнителното обележување содржи податоци за житариците употребени како суровина во смеската за исхрана на несилките само доколку тие учествуваат со најмалку 60% од вкупната тежина на рецептурата за смеската, која може да вклучува не повеќе од 15% споредни продукти од житарици.

(2) По исклучок на став 1 од овој член, онаму каде податоците се наведени за специфична житарица, истата треба да има учество од најмалку 30% во формулацијата за смеската за исхрана на несилките, или ако се

наведуваат податоци за повеќе житарици, секоја од нив треба да е застапена со најмалку 5% во формулацијата за смеската за исхрана на несилките.

Член 58

(квалитет на пакувањата)

Пакувањата, вклучувајќи го внатрешниот материјал за пакување, треба да бидат отпорни на шокови, суви, чисти и во добра состојба, и да бидат направени од материјали кои го штитат јајцето од надворешни мириси и од ризик од надворешни влијанија кои го влошуваат квалитетот.

Член 59

(обележување на пакувањата со индустриски јајца)

(1) Обележувањето на пакувањата на индустриски јајца се врши на надворешната страна и треба да е лесно видливо и јасно разбирливо. Пакувањата треба да се осигурени со црвена лента или налепница која ги содржи истите податоци наведени на пакувањето и видливо се оштетува при отворањето на пакувањето.

(2) На пакувањата на индустриските јајца се наведени следните податоци:

- име и адреса на операторот за кого се наменети јајцата;
- име и адреса на операторот кој ги доставува јајцата; и
- терминот “ИНДУСТРИСКИ ЈАЈЦА” со големи букви со висина од најмалку 2 cm и зборовите “не е за хумана исхрана” со букви со висина од најмалку 8 mm.

Член 60

(препакување)

Препакувањето на пакуваните јајца од А класа се врши само во центри за пакување. Секое препакување содржи јајца од иста серија.

Член 61

(информации при слободна продажба на јајца)

При слободна продажба на јајца се наведуваат информации за класа според квалитет, класа според маса, метод на одгледување, објаснување на производниот код и рокот на траење во форма која е лесно видлива и јасно разбирлива за потрошувачот.

Член 62

(идентификација на месото од живина)

(1) Месото од живина наменето за пазар, покрај означувањето во согласност со одредбите од прописите за безбедност на храната, треба да е соодветно идентификувано со термините од член 46, став (7) на овој закон.

(2) За идентификување на месото од живина наменето за пазар може да се употребуваат и термини од овој закон кои не се дефинирани во став (1) на овој член, под услов истите да не го доведуваат во заблуда крајниот потрошувач.

(3) Идентификувањето на месото од живина наменето за пазар задолжително ги содржи:

- податоците во однос на класата од член 48, став (1) на овој закон;
- состојбата во која месото од живина се става во промет од член 46 став (1) на овој закон, вклучително и препорачливата температура на чување; и
- рокот на траење.

(4) Рокот на траење на свежото месо од живина се означува со ознаката “употребливо до” придружена со датумот, изразен во бројки од 1 до 31 и месецот, изразен во бројки од 1 до 12 и годината на производство.

(5) Кај претпакуваното месо од живина се наведуваат и следниве податоци:

- класата од член 48, став (1) на овој закон;

- во случај на свежо месо од живина во малопродажба, вкупната цена и цената по тежинска единица;
- состојбата во која месото од живина се става во промет од член 46 став (1) на овој закон;
- Единствениот Идентификациски Број на кланичниот капацитет;
- во случај на месо од живина увезено од трети земји, индикација на земјата на потекло.

(6) Месото од живина при продажба како непретпакувано месо на крајниот потрошувач во малопродажба, треба да е идентификувано со податоци за: името на производитот, составот, рокот на траење и податоци за потеклото.

(7) По исклучок од став (3), став (4) и став (5) на овој член, месото од живина може да биде неидентификувано доколку се доставува до кланични или капацитети за конфекционирање.

Член 63

(дополнително идентификување на месо од живина)

(1) Месото од живина наменето за пазар може дополнително да се идентификува во однос на начинот на ладење и начинот на одгледување.

(2) Начинот на идентификување од став (1) на овој член, термините и критериумите за нивна употреба ги пропишува министерот.

Член 64

(информативен систем)

(1) За спроведување на политиките на пазарот со јајца и месо од живина, Министерството воспоставува информативен систем за уредување на пазарот со јајца и месо од живина.

(2) Информативниот систем од став (1) на овој член особено содржи:

- број и производствени капацитети на производителите и одгледувачите на живина;
- метод на одгледување;
- произведени и продадени количини месо од живина и јајца;
- податоци за собирачите;
- податоци за откупени и продадени количини (број и/или тежина) јајца од собирачите;
- податоци за центрите за пакување;
- податоци за откупени и продадени количини (број и/или тежина) јајца од центрите за пакување;
- податоци за кланичните капацитети;
- податоци за откупени и продадени количини од кланичните капацитети; и
- продажната цена на јајцата и месото од живина.

Член 65

(евиденција и архивирање на податоците од производителите и одгледувачите на живина)

(1) Производителите и одгледувачите на живина ги евидентираат и архивираат следниве податоци:

1. информации за метод на одгледување;
2. датумот на вселување, возраста при вселување и бројот на вселени пилиња/несилки;
3. датумот на шкартирање и бројот на шкартирани несилки;
4. информации за начинот на исхрана, со специфика за:
  - количината, типот и потеклото на храна доставена и/или измешана (произведена) на самото место; и
  - датумот на доставување на храната.
5. количини (број и/или тежина) на произведени и продадените пилиња и продадените и/или доставени јајца по денови; и
6. името и адресата на купувачот.

(2) Доколку на иста производна единица се користат различни методи на одгледување, информациите наведени во став (1) точка 1 на овој член треба да се евидентираат за секој објект одделно.

(3) Во случај на слободен начин на одгледување се евидентира податок за датата на која птиците се пуштени во испуст за првпат.

(4) Податоците од став (1) на овој член се водат дневно а за потребите на информативниот систем се доставуваат неделно.

Член 66

(евиденција и архивирање на податоците од собирачите и центрите за пакување)

(1) Собирачите ги евидентираат и архивираат следниве податоци:

- количините (број и/или тежина) на купени јајца од секој произведувач одделно, со податоци за името, адресата и единствениот идентификациски број на земјоделското стопанство (во понатамошниот текст: ИДБР) на произведувачот и датумот или периодот на снесување;
- количините (број и/или тежина) на јајца продадени на центри за пакување, за секој центар за пакување одделно, со податок за Единствениот Идентификациски Број на центрите за пакување и датумот или периодот на снесување;

(2) Центрите за пакување треба да ги евидентираат и архивираат следниве податоци:

- количините (број и/или тежина) на купените/примени неklasирани јајца, за секој произведувач одделно, со податоци за името, адресата и ИДБР на произведувачот и датумот или периодот на снесување;
- количините (број и/или тежина) на неklasирани јајца;
- количините (број и/или тежина) на klasирани јајца; и
- количините (број и/или тежина) на продадените јајца, klasирани по квалитет и по маса; со податоци за рок на траење за јајцата од А класа, датум на пакување за јајцата од Б класа, за секоја продажба одделно.

(3) Во случај на дополнително обележување на пакувањата по однос на начинот на исхрана на несилките, податоците од став (2) се чуваат одделно.

(4) За секоја продажба се евидентираат и податоци за називот и адресата на купувачот.

(5) Податоците од став (1), став (2) и став (3) на овој член се водат дневно а за потребите на информативниот систем се доставуваат неделно.

Член 67

(евиденција и архивирање на податоците од кланични капацитети)

(1) Кланичните капацитети евидентираат и архивираат податоци за одгледувачите на живина, кои покрај методот на одгледување треба да содржат и податоци за количините (број и/или тежина) на купената/примената и заклана жива живина, за секој произведувач одделно, со податоци за името, адресата и ИДБР на одгледувачот на живина и датумот на вселување;

(2) Кланичните капацитети евидентираат и архивираат податоци за купувачите, кои покрај методот на одгледување треба да содржат и податоци за количините (број и/или тежина) на продадено/примено месо од живина, за секој купувач одделно, со податоци за името, адресата и Единствениот Идентификациски Број на купувачот и датумот на продажба;

(3) Покрај податоците од став (1) и став (2) на овој член, кланичните капацитети доставуваат и податок за продажна цена на целите трупови.

(4) Податоците од став (1), став (2) и став (3) на овој член се водат дневно а за потребите на информативниот систем се доставуваат неделно.

Член 68

(архивирање на податоците)

(1) Евидентираните податоци од членот 64 на овој закон се архивираат и чуваат трајно.

(2) Евидентираните податоци од член 65, член 66 и член 67 од овој закон се архивираат и чуваат најмалку 12 месеци од датумот на нивното евидентирање.

Член 69

(инспекциска контрола на операторите со јајца)

(1) За потребите на утврдување на усогласеноста со одредбите од овој дел на законот, покрај случајните инспекции, сите оператори ќе бидат предмет на инспекциска контрола онолку пати колку е одредено од инспекциската служба врз основа на анализа на ризикот.

(2) Анализата на ризикот од став (1) на овој член особено ги зема во предвид:

- резултатите од претходните инспекциски контроли;
- комплексноста на маркетинг каналите каде се движат јајцата;
- степенот на сегментација во производниот капацитет или центарот за пакување;
- количината на произведени или спакувани јајца; и
- значителните промени на операторот од претходните години во однос на видот на производство, начинот на одгледување или методите на маркетинг.

(3) Инспекциските контроли не се најавуваат и може да се извршуваат истовремено со останатите контроли согласно овој закон.

(4) Податоците наведени во член 65 и член 67 на овој закон се ставаат на располагање на инспекциските служби на нивно барање.

Член 70

(толеранција на неусогласеност во квалитет, маса и обележување)

(1) При контрола на серии на јајцата од класа А дозволени се следниве толеранции за неусогласеност во однос на квалитетот:

- 5% од јајцата во центарот за пакување, во моментот пред самото доставување; и
- 7% од јајцата, во другите фази на маркетинг.

(2) По исклучок од став (1) на овој член, јајцата кои се предмет на маркетинг како “екстра” не е дозволена толеранција за висината на воздушниот меур во било која фаза од маркетингот.

(3) При контрола на серии на јајца од класа А дозволени се толеранции за неусогласеност во однос на масата по поединечно јајце. Сериите може да содржат не повеќе од 10% од јајцата од првата повисока класа и не повеќе од 5% од јајцата од првата пониска класа од онаа класа која е обележена на пакувањето.

(4) Кога серијата која е предмет на проверка содржи помалку од 180 јајца, вредностите на толеранција наведени во став (1) и став (3) на овој член се двојно поголеми.

Член 71

(одлука за неусогласеност и пуштање во промет)

(1) По претходно извршена инспекциска контрола од член 69 од овој закон и утврдување на неусогласеност со одредбите од овој закон, надлежната инспекциска служба носи одлука за целата серија на јајца која е контролирана и истата се повлекува од маркетинг.

(2) Доколку контролираната серија е сомнителна за неусогласеност со одредбите од овој закон, инспекциската служба времено го забранува натамошниот маркетинг или увоз на серијата, се до утврдување дека контролираната серија е во согласност со одредбите на овој закон.

(3) Инспекциската служба која ја извршила контролата ќе потврди дали времено забранетата серија на јајца од став (2) на овој член е усогласена со одредбите од овој закон по забраната.

(4) Јајцата од Б класа увезени од други земји ќе бидат пуштени во слободна циркулација само по проверка за време на царинската постапка дали нивната финална дестинација е преработувачката индустрија.

Член 72

(инспекциска контрола на месо од живина)

(1) За потребите на утврдување на усогласеноста со одредбите од член 48 и член 49 од овој закон, покрај редовните инспекции, во рамките на надлежностите определени со закон, инспекциските служби вршат и инспекциски контроли.

(2) Контролите од став (1) на овој член на квалитетот на месото од живина се вршат на примерок земен во кланичните капацитети, местата за презентација, понуда, продажба, доставување, складирање, пакување, обележување и секоја друга форма на маркетинг, или во случај на увоз, за време на царинската постапка.

(3) При увоз на месо од живина, контролите од став (1) на овој член ќе се вршат за време на царинската постапка и пред пуштање на производите во слободна циркулација на пазарот на Република Македонија.

Член 73

(инспекциска контрола на квалитет на месо од живина)

(1) Инспекциска контрола на квалитет на месо од живина се врши на примерок на месото од живина кој се зема за секоја поединечна серија во зависност од големината на серијата, и тоа:

- 30 примероци од серији со големина од 100 до 500 парчиња;
- 50 примероци од серији со големина од 501 до 3200 парчиња; и
- 80 примероци од серији со големина над 3200 парчиња;

(2) При инспекциските контроли на серији на конфекционирани делови на месо од живина од класа А, дозволениот вкупен број на дефектни единици е:

- 5 за примерокот од алинеја 1, став (1) на овој член;
- 7 за примерокот од алинеја 2, став (1) на овој член;
- 10 за примерокот од алинеја 3, став (1) на овој член;

(3) При инспекциските контроли на серији на цели трупови месо од живина од класа А, дозволениот вкупен број на дефектни единици е:

- 2 за примерокот од алинеја 1, став (1) на овој член;
- 3 за примерокот од алинеја 2, став (1) на овој член;
- 4 за примерокот од алинеја 3, став (1) на овој член;

(4) При инспекциските контроли на серији од класа Б на месо од живина, дозволениот вкупен толерантен број на дефектни единици е двојно поголем од вредностите наведени во став (2) и став (3) на овој член.

(5) Во случај кога контролираните серији го надминуваат дозволениот вкупен број на дефектни единици, истите се повлекуваат од пазарот.

Член 74

(инспекциска контрола на содржина на вода во месо)

(1) За контрола на квалитетот на месото од живина и свежите, замрзнатите и брзо замрзнатите конфекционирани делови од труп во кланични капацитети се вршат инспекциски контроли за утврдување на содржината на вода со употреба на методот за утврдување на просечната загуба на вода при одмрзнувањето од член 49 на овој закон и методите за утврдување на вкупна содржина на вода во лабораторија (хемиски тест).

(2) Инспекциски контроли од став (1) на овој член се вршат најмалку еднаш на секои три месеца со земање на примероци од секој кланичен капацитет поединечно,

(3) Инспекциски контроли од став (1) на овој член се вршат секогаш кога ќе се утврди дека содржината на вода во месото од живина и свежите, замрзнатите и брзо замрзнатите конфекционирани делови од труп е над дозволената со контролите од член 49, став (3) од овој закон.

(4) Доколку, по земање на примероци од три различни производни дена во рамки на временски период од четири недели, инспекциските контроли од став (1) на овој член утврдат дека содржината на вода во месото од живина, свежите, замрзнатите и брзо замрзнатите конфекционирани делови од труп е во рамките на дозволеното, бројот на инспекциски контроли се сведува на минимумот наведен во став (2) на овој член.

(5) Доколку инспекциските контроли од став (1) на овој член утврдат дека се исполнуваат критериумите за технички-неизбежните вредности на содржината на вода во период од една година, временската рамка за инспекциските контроли наведена во став (2) на овој член се намалува на еднаш во период од шест месеци.

(6) Во случај кога со инспекциските контроли со намален интензитет од став (5) на овој член се утврди неисполнување на критериумите за технички-неизбежните вредности на содржина на вода, повторно се воспоставува временската рамка за инспекциски контроли од став (2) на овој член.

(7) Методите за утврдување на вкупната содржина на вода во лабораторија (хемиски тест) од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

5. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРИ НА ГОВЕДСКО МЕСО

5.1. Стандарди за квалитет

Член 75

(одредување на квалитет)

(1) Пазарот на говедско месо го уредува квалитетот на говедските трупови и половинки (во натамошен текст: трупови) со категоризација на говедата и класирањето на труповите со оценување на труповите на линија на колење.

(2) Категориите на говедата се одредува според нивната старост, пол и физиолошка состојба.

(3) Класите на труповите се одредуваат според меснатоста (конформацијата на трупот), како и според прекриеноста на трупот со масно ткиво.

(4) Начинот на обработка на трупот за оцена, како и начинот и методите на одредување на квалитетот со категоризација на говедата и класирањето на труповите од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

Член 76

(категории на трупови)

(1) Со одредување на категоријата на говедото се одредува и категоријата на трупот.

(2) Труповите на говеда според староста, полот и физиолошката состојба се категоризирани во:

- Категорија А: трупови од заклани млади некастрирани машки говеда на возраст до 24 месеци;
- Категорија В: трупови од други заклани некастрирани машки говеда;
- Категорија С: трупови од заклани кастрирани машки говеда;
- Категорија D: трупови од заклани женски говеда кои се отелиле; и
- Категорија Е: трупови од други заклани женски говеда.

(3) Труповита на говеда на возраст до 12 месеци се категоризираат во:

- Категорија V: трупови од заклани телиња на возраст до осум месеци; и
- Категорија Z: трупови од заклани постари телиња на возраст од осум до 12 месеци.

(4) Категоријата D се дели на три поткатегории и тоа:

- D1: труп од заклана крава која се отелила, на возраст до 30 месеци;

- D2: труп од заклана крава која се отелила, на возраст од 30 месеци до пет години; и
- D3: труп од заклана крава која се отелила, на возраст над пет години.

Член 77

(кланична маса на трупови)

(1) Кланичната маса на труповите се утврдува непосредно после колењето, обработката и ветеринарно-здравствениот преглед со мерење на масата на топлиите трупови.

(2) Класификацијата, означувањето и мерењето на труповите се врши најдоцна до еден час по колењето.

(3) Идентификацијата на труповите се врши со означување на категоријата и класата на меснатост и масна обвивка.

Член 78

(класи на трупови)

(1) Труповите пред ставање во промет се разврстуваат во класи.

(2) Класирањето на труповите на линија на колење се врши според конформацијата на трупот и прекриеноста на трупот со масно ткиво.

(3) Труповите се разврстуваат со визуелно оценување на меснатоста во пет класи: E, U, R, O и P.

(4) Оцената на прекриеноста на труповите од говеда со масно ткиво се врши во пет класи од еден до пет.

(5) Класирањето не смее да почне без претходна проверка на соодветниот пропратен документ и идентификацискиот број на животното.

Член 79

(подкласи на трупови)

(1) Покрај оценувањето во класи дополнително се врши и оценување во подкласи во случај кога меснатоста (конформација) и прекриеноста на труповите со масно ткиво на трупот е со повисок или понизок квалитет од одредената класа, а не може да се впише во повисоката или пониската чиста класа.

(2) Во случај на повисок квалитет од чистата класа за меснатост, класираниот труп дополнително по буквата за класа се означува со ознаката "+". Во случај на понизок квалитет од чистата класа за меснатост, класираниот труп по буквата за класа дополнително се означува со ознаката "-".

(3) Во случај на повисок квалитет од чистата класа прекриеноста на труповите со масно ткиво, класираниот труп дополнително по бројката за класа се означува со ознаката "+". Во случај на понизок квалитет од чистата класа за прекриеноста на труповите со масно ткиво, класираниот труп по бројката за класа дополнително се означува со ознаката "-".

Член 80

(задолжително оценување)

(1) Оценувањето на труповите во класи и подкласи според конформацијата на трупот и прекриеноста на трупот со масно ткиво е задолжително за сите кланични капацитети кои колат повеќе од десет говеда неделно, пресметано како просек на годишно ниво.

(2) Оценувањето од став (1) на овој член не е задолжително кај кланични капацитети кои колат помалку од десет говеда неделно, пресметано како просек на годишно ниво.

Член 81

(класи на месо од говеда)

Месо добиено од говеда при продажба на мало се класифицира како:

- телешко месо, е месо добиено од трупови, не постари од осум месеци од класа V;

- месо од постари телиња, е месо добиено од трупови на животни стари од осум до 12 месеци од класа Z;
- младо говедско месо или месо од млади говеда, е месо добиено од трупови од животни постари од 12 месеци, при што горната старосна граница за бикови изнесува 24 месеци, а за телиња, заклани првотелки и кастрирани машки животни (волови) до 30 месеци од класите A, C, E и D1; и
- говедско месо, е месо добиено од трупови од бикови постари од 24 месеци, како и од крави, јуници и кастрирани машки животни постари од 30 месеци.

5.2. Означување на трупови од говеда

Член 82 (означување)

(1) Трупови кои се ставаат во промет, треба да се соодветно означени. Труповите се означуваат со печатирање на обработениот труп и/или со етикета прикачена на трупот.

(2) Ознаките од став (1) на овој член не смеат да се отстранат од трупот пред неговата преработка.

(3) Начинот на означување, формата и содржината на печатот, како и содржината на етикетата ги пропишува министерот.

5.3. Постапка за класификација

Член 83 (класификатори)

(1) Класификација на трупови вршат класификатори со лиценца за класифицирање на трупови.

(2) За добивање на лиценцата од став (1) на овој член субјектите треба да имаат завршена обука и положено испит за класификатори.

(3) Обуката и испитот од став (2) на овој член ги изведува овластена институција од областа на сточарството најмалку еднаш годишно. Овластената институција врши и дообука на класификатори.

(4) Лиценцата од став (1) на овој член ја издава овластената институција врз основа на положен испит.

(5) Трошоците за изведување на обуката и полагање на испитот се на товар на кандидатите и не треба да бидат поголеми од стварни трошоци направени за одржување на истите.

(6) Начинот на вршење на обуката, содржината на програмата за вршење на обуката, начинот на одржување на испитот и висината на трошоците за изведување на обуката и полагање на испитот ги пропишува министерот.

Член 84 (овластена институција)

(1) Институцијата од член 83 став (3) на овој закон ја овластува министерот по преходно спроведена постапка за овластување.

(2) Институцијата за да биде овластена треба да ги исполнува минимум следните услови:

- да е наставно научна високо образовна институција;
- да има вработено најмалку четири лица со VIII степен образование за соодветниот вид производ за кој се врши класирање;
- да поседува соодветни простории и опрема за изведување на обуките; и
- да има изработена програма за вршење на обука.

Член 85

(барање и услови за класификатори)

За посетување обука и полагање испит за класификатор, заинтересираните лица поднесуваат барање до овластената институција од член 84 од овој закон. Кон барањето заинтересираните лица приложуваат доказ за завршено најмалку V-степен стручно образование од областа на сточарството или ветерината.

Член 86

(услови за работа на класификаторот)

(1) Кланичните капацитети се должни да обезбедат соодветни технички услови за работа на класификаторот

(2) Под соодветни технички услови за работа на класификаторот се подразбира:

- непречен пристап до труповите;
- непречен поглед на вагата од местото за класирање; и
- приклучок за електрична енергија во близина на местото каде се спроведува класирање.

(3) Во случај кланицата да не осигура услови за класирање согласно одредбите од овој член, класификаторот го известува Државниот инспекторат за земјоделство.

Член 87

(класирање на трупови)

(1) Класификаторот врши класирање на трупови согласно одредбите од член 78 и член 79 од овој закон.

(2) При вршење на класирањето на труповите класификаторот:

- го утврдува идентитетот на трупот;
- ја утврдува исправноста на кланичната обработка на трупот;
- ја утврдува категоријата и класите;
- ги означува труповите;
- составува записник за извршеното класирање, припрема извештај за класирањето, и води евиденција за класирањето на труповите; и
- води евиденција.

(3) По завршувањето на класирањето, класификаторот изработува и доставува збирен записник за дневното класирање до кланичниот капацитет.

Член 88

(соопштување на резултати од класирање)

(1) За резултатите од класификацијата кланичниот капацитет писмено и/или електронски ги известува субјектите за кои се врши колењето во рок од 24 часа од извршеното колење.

(2) Резултатите кои се соопштуваат се водат на образец за известување.

(3) Формата и содржината на образецот како и начинот на неговото пополнување ги пропишува министерот.

Член 89

(Приговор на резултатите од класирање)

(1) Кланичните капацитети или субјектите за кои се врши колењето, во рок од 24 часа по приемот на записникот од член 88 на овој закон, можат да поднесат приговор на оцената од извршеното класирање до овластената институција за контрола и од неа да побараат повторно класирање на труповите.

(2) Приговорот од став (1) од овој член се доставува лично, по електронска пошта или факс.

(3) Државниот инспектор за земјоделство врши повторно класирање.

(4) Во случај кога при повторното класирање на труповите ќе се утврди дека труповите не се соодветно оценети, трошоците од повторното класирање

и трошоците за спроведената постапка ги сноси класификаторот, а во спротивно, трошоците ги сноси субјектот кој поднел приговор.

(5) Конечни се сметаат резултатите од повторното класирање.

5.4. Пазарно информативен систем

Член 90 (информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот со говедско, свинско, овчо и козјо месо, Министерството воспоставува информативен систем.

(2) Информативниот систем од став (1) на овој член особено содржи:

- назив, адреса и регистерски број на кланичен капацитет;
- податоци за субјектите за кои се врши колењето;
- податоци за категоријата на оценетите животни;
- податоци за класата на оценетите трупови;
- податоци за бројот на примени животни и излез на трупови од кланичниот капацитет ; и
- продажната цена на трупови.

Член 91 (евиденција и архивирање на податоците од кланични капацитети и информирање)

(1) Кланичните капацитети ги евидентираат и архивираат податоците од член 87 на овој закон.

(2) Податокот од член 90, став (2), алинеја 4 од овој закон кланичните капацитети ги обезбедуваат од класификаторите од член 83 на овој закон.

(3) Кланичните капацитети се должни податоците да ги водат дневно, а до Министерството ги доставуваат секоја среда во тековната недела за предходната недела и како збирен месечен извештај, најдоцна до крајот на првата недела во тековниот месец за предходниот месец.

(4) Кланичните капацитети кои не вршат колење секој ден, задолжително го известуваат класификаторот за точниот ден и време на колење, како и за бројот на грла кој е планирано да се колат тој ден. Известувањето го доставуваат најдоцна 48 часа пред вршење на колењето по факс или преку електронска пошта.

Член 92 (архивирање на податоците)

(1) Евидентираниите податоци во информативниот систем од член 90 на овој закон се архивираат и чуваат трајно.

(2) Податоците кои ги водат кланичните капацитети од член 91 на овој закон ги архивираат и чуваат најмалку 24 месеци од датумот на нивното евидентирање.

5.5. Контрола

Член 93 (Инспекциски контрола)

(1) Државниот инспекторат за земјоделство врши контрола на класирањето без претходна најава најмалку два пати за шест месеци во секој кланичен капацитет на случајно избрани примероци од трупови.

(2) Во случај кога ќе се утврди дека разликата во класирањето на труповите е поголема од дозволената, инспекторот му дава опомена на класификаторот во форма на решение.

(3) Во случај втор пат да се утврди разлика во класирање, инспекторот носи решение за дообука на класификаторот, а во случај да се појави разлика по трет пат инспекторот носи решение за одземање на лиценцата на

класификаторот. Трошоците за повторната обука на класификаторот се на товар на класификаторот.

(4) Инспекциската контрола од став (1) од овој член се однесува и за пазарите на свинско, овчо и козјо месо.

6. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРИ ЗА СВИНСКО МЕСО

6.1. Стандарди за квалитет

Член 94

(одредување на квалитет)

(1) Пазарот на свинско месо го уредува квалитетот на свинските трупови и половинки (во натамошен текст: трупови) со категоризација на свињи за колење и класирањето на труповите со оценување на труповите на линија на колење.

(2) Категориите на свињи се одредуваат според нивната старост.

(3) Класите на трупови се одредуваат според степенот на меснатоста и конфигурацијата на трупот.

Член 95

(категории на свињи за колење)

(1) Свињите за колење кои се ставаат во промет, според возраста и масата се распоредуваат во следните категории:

- а) Категорија I прасиња - прасиња од обата пола со маса на исчистен труп од пет kg до 25kg;
- б) Категорија II гоени свињи - свињи и кастрати, чија маса на топлите половинки изнесува 50 до 120 kg кај шурени односно 37 до 100 kg свињи. Машките кастрирани во доколку кај драните животни треба да бидат првата недела од животот, а тоа не е случај најмалку 30 дена пред денот на колењето.
- в) Категорија III
лесни гоени свињи – свињи од двата пола и кастрати, на кои на топлите половинки изнесува 20 до 49 kg кај шурени свињи односно 37 kg кај драни свињи
- тешки гоени свињи - свињи и кастрати, на кои масата на топлите половинки изнесува 121 до 180 kg кај шурени свињи односно 153 kg кај драните свињи
- исклучени свињи од приплод - приплодни свињи без оглед на масата на топлите половинки и нерези над 64 kg одрани.
- кои се
- г) Категорија IV
- млади гоени нерези - се некастрирани свињи од машки пол со маса на топли половинки од 50 до 80 kg кај шурени односно 37 до 64 kg кај драни свињи. Во оваа категорија спаѓаат и монорхиди и крипторхиди
- д) Категорија V - Останати свињи - свињи кои не се опфатени со категоризација.

Член 96

(мерење на маса на трупови)

(1) За сите категории на шурени и драни свињи од член 95 став (1) на овој закон наменети за пазар, на линијата за колење се мери масата на топлите половинки и се врши оценување на меснатоста и разврстување на труповите во пазарни категории.

(2) За да се утврди масата на труповите непосредно после колењето и обработката и ветеринарно-здравствениот преглед се врши мерење на тежината на топлите трупови.

(3) Мерењето, класификацијата и означувањето на труповите се врши на линијата за колење најдоцна 45 минути по колењето. Кога поради технички услови на линијата за колење не е можно да се измери масата на топлата половинка најдоцна до 45 минути по колењето или кога топлата маса на трупот, односно половинките, од технички причини е утврдена по истекот на 45 минути се вршат корекции. За секои наредни 15 минути над определеното време се одзема 0,1 % од топлата маса на трупот, односно половинката.

Член 97

(одредување на меснатост и конформација)

(1) За одредување на меснатоста и конформацијата на трупот се употребуваат стандардно подготвени половинки свињи на кои не смее да им се отстранат масното и мускулното ткиво.

(2) Меснатоста на труповите се одредува според признати методи и се изразува со процентот на месото во трупот.

(3) За одредување на меснатоста на трупот се мери дебелината на масното и мускулното ткиво со ниво на прецизност од +/- 1 mm.

(4) Конформацијата на труповите се врши со визуелно оценување на застапеноста на мускулите во трупот.

(5) Меснатоста се одредува по два признати метода за оцена на процентот на месо и тоа: DM5 (рачна метода) и HGP (автоматска метода).

(6) Методите за одредување на меснатоста и начинот на одредување на конформацијата за оценување на труповите на заклани свињи од овој член ги пропишува министерот.

Член 98

(задолжителна примена на методи)

(1) Оценувањето на труповите во класи според конформацијата е задолжително за сите кланици независно од нивниот капацитет.

(2) Кланичните капацитети кои дневно колат до 100 гоени свињи наменети за пазар, задолжително ја применуваат DM5 (рачна метода).

(3) Кланичните капацитети кои дневно колат повеќе од 100 гоени свињи наменети за пазар ја применуваат HGP (автоматска метода).

Член 99

(оценување и означување на свински трупови)

(1) Труповите и половинките според меснатоста се оценуваат и класираат во шест класи и тоа: S, E, U, R, O и P.

(2) Оценетите и класирани трупови се означуваат со големи букви S, E, U, R, O и P за соодветната класа. Означувањето се врши со печатирање или со прикачување на етикета на труповите и половинките. Прикачувањето на етикетата се врши на начин со кој нејзиното отстранување ќе биде видливо.

(3) Труповите може и дополнително да се означат со ознаки за детали за масата на трупот или какви било други детали што се сметаат за соодветни без да се оштети означувањето од став (2) на овој член.

(4) Начинот на оценување на линија на колење во категории и класи, начинот на означување, формата и содржината на печатот, како и содржината на етикетата ги пропишува министерот.

6.2. Постапка за класификација

Член 100

(класификација)

Условите, начинот и постапката за стекнување на лиценца за класификатор, начинот и постапката за вршење на обука и одржување на испит, овластувањето на институциите, вршење на класификацијата и условите за работа на класификаторот, се утврдени во член 83, член 84, член 85, член 86 и член 87 од овој закон.

Член 101

(соопштување на резултатите од класификацијата)

Соопштувањето на резултатите од класификацијата, образецот за известување и начинот на неговото пополнување и доставувањето и постапката за приговор на резултатите од класификацијата се врши согласно член 88 и член 89 од овој закон.

6.3. Пазарно информативен систем

Член 102

(информативен систем)

(1) Податоците потребни за уредување и следење на состојбите со пазарот со свинско месо, нивното евидентирање, архивирање и доставување, како и известувањата за денот на колење се утврдени во член 90, член 91 и член 92 од овој закон.

7. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРИ ЗА ОВЧО И КОЗЈО МЕСО

7.1. Стандарди за квалитет

Член 103

(одредување на квалитет)

(1) Пазарот за овчо и козјо месо го уредува квалитетот на овчи и козји трупови и половинки (во натамошен текст: трупови) со одредување на категории на овци и кози и класирање на трупови со оценување на линија на колење.

(2) Категориите на овците и козите се одредуваат според нивната возраст.

(3) Класите на труповите се одредуваат според масата (за лесни јагниња), меснатоста (конформацијата на трупот), како и според прекриеноста на трупот со лој.

(4) Начинот на одредување на категории овци и кози и класирањето на труповите со оценување на линија на колење ги пропишува министерот.

Член 104

(Категоризација на овци/кози и овчи/козји трупови)

(1) Овците/козите за колење според возраста се делат на две категории:

- Јагниња/јариња – животни до дванаесет месеци додека немаат ни еден стален секач, а вториот чифт катници не е во потполност израстен и
- Овци/кози – над дванаесет месеци.

(2) Категоријата јагниња се дели на две подкатегории:

- лесни јагниња - млечни јагниња или гоени јагниња од обата пола не постари од пет месеци и
- тешки јагниња (гоени јагниња) на возраст од пет до 12 месеци.

(3) Во недостаток на расположиви податоци за возраста на грлата таа се одредува врз основа на забите.

(4) Со одредување на категоријата на овците се одредува и класата на трупот.

Член 105

(Класификација на трупови)

(1) Во промет се ставаат трупови класифицирани според конформација, степен на покриеност на трупот со лој и масата на трупот (кај лесни јагниња).

(2) Според конформацијата труповите од овци се класираат во шест класи и тоа: S, E, U, R, O и P.

(3) Според степенот на покриеност со масна обвивка труповите од овци се класираат во пет класи и тоа: 1, 2, 3, 4, и 5.

(4) Трупот врз основа на масата (кај лесните јагниња) се класифицира во:

- Класа I - трупови од лесни јагниња (млечни јагниња) се подразбира примарно обработен труп до 13 kg (после искрвавувањето, вадење на внатрешните органи - евисцерација и дерење) без долните делови на екстремитетите (одвоени на тарзометатарзалниот и карпометакарпалниот зглоб), со глава, срце, бели дробови, црн дроб, бубрези и стомачна марамица. Труповите од лесните јагниња според масата дополнително се делат во три класи A, B и C.
- Класа II - трупови од гоени јагниња се подразбира примарно обработен труп над 13 kg, (после искрвавувањето, евисцерација и дерење) со или без глава, без долните делови на екстремитетите (одвоени на ист начин како во претходната поткатегорија), со бубрези и бубрежна лој и
- Класа III - трупови од овци се подразбира примарно обработен труп на ист начин како кај втората поткатегорија јагниња (гоени јагниња), без глава.

7.2. Означување

Член 106 (Означување)

(1) Класираните трупови пред ставање во промет се означуваат со печатање и со прикачување на етикета.

(2) Во однос на возраста класираните трупови се означуваат со "L" за трупови на јагниња и "S" за трупови од овци

(3) Во однос на масата класираните трупови се означуваат со A, B и C.

(4) Во однос на степеност на покриеност со лој труповите се означуваат со ознаки од 1 до 5.

(5) Класификацијата, мерењето и означувањето на труповите се врши на линија на колење најдоцна еден час по колењето.

(6) Начинот на означување, формата и содржината на печатот и етикетата ги пропишува министерот.

7.3. Постапка за класификација

Член 107 (класификација)

Условите, начинот и постапката за стекнување на лиценца за класификатор, начинот и постапката за вршење на обука и одржување на испит, овластувањето на институциите, работата на класификаторот и условите за работа на класификаторот, се утврдени во член 83, член 84, член 85, член 86 член 87 од овој закон.

Член 108 (соопштување на резултатите од класификацијата)

Соопштувањето на резултатите од класификацијата, образецот за известување и начинот на неговото пополнување и доставувањето и постапката за приговор на резултатите од класификацијата се врши согласно член 88 и член 89 од овој закон.

7.4. Пазарно информативен систем

Член 109 (информативен систем)

Податоците потребни за уредување и следење на состојбите со пазарот со овчо и козјо месо, нивното евидентирање, архивирање и доставување, како и известувањата за денот на колење се утврдени во член 90, член 91 и член 92 од овој закон.

8. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАРОТ НА ПРОИЗВОДИ ОД ПЧЕЛИ

8.1. Стандарди за квалитет

Член 110 (производи од пчели)

Пазарот на производи од пчели го уредува квалитетот на медот, матичната млечот, поленот, прополисот и пчелинот восок.

Член 111 (видови мед во промет според потеклото)

(1) Медот кој се става во промет според потеклото може да е цветен (нектарски) мед и мед од медлика (медликовец).

(2) Цветниот мед од став (1) на овој член е мед добиен од нектарот на различни видови медоносни растенија. Цветниот мед може да биде:

- монофлорен, кој во нерастворливиот седимент содржи најмалку 45% поленски зрнца од ист растителен вид и
- полифлорен, кој е мешавина на мед од повеќе растителни видови.

(3) Медот се смета за монофлорен ако застапеноста на поленските зрнца во нерастворливиот седимент изнесува најмалку:

- 85% за питом костен (*Castanea sativa*);
- 30% за луцерка (*Medicago sp.*);
- 30% за розмарин (*Rosmarinus officinalis*);
- 25% за липа (*Tilia sp.*);
- 20% за жалфија (*Salvia sp.*);
- 20% за багрем (*Robinia pseudacacia*); и
- 20% за лаванда (*Lavandula sp.*).

(4) Мед од медлика од став (1) на овој член е мед добиен од секретите на инсектите од лисни и штитести вошки (Hemiptera) кои паразитираат на живите делови од растенијата.

Член 112 (видови мед во промет според начинот на производство)

Медот според начинот на производство се става во промет како:

- мед во саќе;
- парчиња саќе во мед;
- дрениран мед;
- течен (центрифугиран мед);
- пресован мед;
- филтриран мед;
- мед за преработка; и
- мед со додатоци.

Член 113 (видови пчелен восок во промет)

Пчелиниот восок се става во промет како:

- непрочистен пчелин восок;
- прочистен пчелин восок;

- прочистен и белен пчелин восок; и
- сотни основи.

Член 114
(стандарди за квалитет)

(1) Квалитетот на медот кој се става во промет треба да исполнува пропишани стандарди по однос на содржина на шеќери, содржина на вода, нерастворливи материи во вода, електроспроводливост, слободни киселини, активност на дијастаза, содржина на хидроксиметилфурфурол.

(2) Квалитетот на матичниот млеч се одредува според содржината на суви материи и белковини. Свежиот матичен млеч содржи најмалку 30 % суви материи и најмалку 11 % белковини.

(3) Поленот се става во промет како свеж и замрзнат. Квалитетот на поленот се одредува според содржината на суви материи и чистота (присуство на механички примеси и остатоци од пчели).

(4) Прополисот се става во промет во цврста состојба и растворен. Квалитетот на прополисот се одредува според содржината на материите кои се екстрахираат со алкохол и чистота (присуство на механички примеси и остатоци од пчели). Прополисот кој се става во промет не смее да содржи катран.

(5) Начинот, стандардите и методите за одредување на квалитетот на производите од пчели ги пропишува министерот.

Член 115
(чување на производи од пчели)

(1) Матичниот млеч се чува во херметички затворени темни садови, на температура од -18 °C.

(2) Свежиот полен стерилизиран со сушење треба да се чува во темна херметички затворена амбалажа или измешан во мед.

Член 116
(дозволените додатоци)

(1) Производите од пчели кои се ставаат во промет може да содржат дозволените додатоци.

(3) Дозволените додатоци и нивното дозирање во производите од пчели го пропишува министерот.

8.2. Пакување и означување на производи од пчели

Член 117
(пакување означување на производи од пчели)

(1) Производите од пчели кои се ставаат во промет треба да се соодветно пакувани и означени.

(2) Начинот на пакување и означување од став (1) на овој член, како и формата и содржината на ознаката на производите од пчели ги пропишува министерот.

8.3. Пазарно информативен систем на производи од пчели

Член 118
(информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот со производи од пчели, министерството воспоставува информативен систем.

(2) Информативниот систем од став (1) на овој член особено содржи:

- име/назив и адреса/седиште на операторот,
- број на пчелни друштва
- количина на добиениот, односно откупениот производ;

(3) Во рамките на информативниот систем од став (1) на овој член се евидентираат и податоци од Земјоделскиот пазарен информативен систем согласно Законот за земјоделство и рурален развој.

Член 119
(евиденција и архивирање)

(1) Операторите со производи од пчели водат евиденција за производите која особено содржи:

- име на производот;
- краток опис на технолошката постапка за добивање на соодветниот производ;
- количина на добиениот односно откупениот производ; и
- извршена анализа на производот.

(2) Евиденцијата од став (1) на овој член се доставува до Министерството најдоцна до 31 јануари во тековната година, за предходната година.

(3) Формата, содржината и начинот на водење на евиденцијата ги пропишува министерот.

8.4. Контрола на стандарди за квалитет

Член 120
(контрола на квалитет на производи од пчели, анализа и суперанализа на примероци)

(1) За контрола на квалитетот на производите од пчели кои се ставаат во промет се врши анализа и суперанализа на земените примероци.

(2) Контрола на квалитетот на производите од пчели врши Државниот инспекторат за земјоделство.

(3) Анализа и суперанализа на земените примероци за контрола вршат овластени лаборатории.

(4) Начинот на земање примероци и методите за анализа и суперанализа ги пропишува министерот.

Член 121
(овластени лаборатории)

Лабораториите од член 120 став (3) на овој закон ги овластува министерот доколку ги исполнуваат следните услови:

- имаат вработено најмалку две лица со VII степен од областа на хемиските технолошките, биотехнолошките, биохемиските, ветеринарните или земјоделските науки со најмалку две годишно работно искуство за изведување на лабораториските анализи;
- располагаат со соодветни простории опремени со потребна опрема за вршење на анализите и суперанализи; и
- да се акредитирани од страна на Институтот за акредитација на Република Македонија за соодветните методи во вршење анализи на производи од пчели или да е во процес на акредитација под услов да истата да ја стекне најдоцна до две години од доставувањето на барањето за акредитација.

Член 122
(решение за овластување)

(1) За овластувањето од член 121 на овој закон, министерот издава решение. (2) За добивање решение од став (1) на овој член лабораториите поднесуваат барање за овластување кое во прилог ги содржи доказите за исполнување на условите утврдени во член 121 од овој закон.

(3) Решението за овластување од став (1) на овој член се објавува во Службен весник на Република Македонија.

(4) Министерот со решение ќе го одземе овластувањето од овластените лаборатории за вршење на анализи и суперанализи за кои ќе се утврди дека престанале да ги исполнуваат условите предвидени во член 121 од овој закон.

(5) Против решението од став (4) на овој член, лабораторијата од став (4) на овој член може во рок од 15 дена од денот на приемот на решението да изјави жалба до Комисијата за решавање на управни работи во втор степен од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветеринарството на Владата на Република Македонија.

Член 123

(Приговор на резултатите од анализата)

(1) Постапката при вршење контрола, начинот на известување и роковите за доставување на резултатите од извршените анализи и доставувањето на приговорот се изведуваат согласно одредбите на Законот за државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Трошоците за анализа на производи од пчели се на товар на производителите и преработувачките капацитети.

(3) Трошоците за суперанализата се на товар на операторот, доколку добиените резултати соодветствуваат со резултатите од анализата. Во случај кога добиените резултати од суперанализата отстапуваат од резултатите од анализата, трошоците за суперанализата ги сноси овластената лабораторија.

(4) Резултатите од суперанализата се конечни.

9. УРЕДУВАЊЕ НА ПАЗАР НА МЛЕКО

9.1. Стандарди за квалитет на млеко и производи од млеко

Член 124

(одредување на квалитет)

(1) Пазарот на млеко го уредува на квалитетот на сурово и конзумно млеко и производите од млеко преку утврдување на стандардите за квалитет на млекото и производите од млеко, контролата и специфични барања за квалитет на млекото и производите од млеко.

Член 125

(квалитет на сурово млеко)

(1) Суровото млеко што се става во промет во зависност од видот на животното од кое е добиено покрај својствениот мирис, вкус и боја треба да ги исполнува следните стандарди за квалитет:

Кравјо млеко

- содржина на масти најмалку 3,2%,
- содржина на безмаслена сува материја не помала од 8,5%,
- содржина на белковини не помалку од 2,8%,
- специфична тежина не помала од 1,028 утврдена на 20°C или соодветен еквивалент
- титрациона киселост не поголема од 7,4 °SH (pH од 6,6-6,75)

Овчо млеко

- содржина на безмаслена сува материја не помала од 10,5%
- титрациона киселост не поголема од 12 °SH (pH од 6,6-6,8)

Козјо млеко

- содржина на масти најмалку 3,2%
- содржина на безмаслена сува материја не помала од 8,5%
- титрациона киселост не поголема од 7,4 °SH (pH од 6,6-6,75)

Биволско млеко

- содржина на масти најмалку 8%
- содржина на безмаслена сува материја 11%

Член 126

(класирање и вреднување на сурово млеко)

(1) Суровото млеко се класира во екстра, прва и втора класа според содржината на протеини, содржината на масти, вкупниот број на микроорганизми и соматски клетки.

(2) Класирањето на сурово млеко се врши со земање и анализирање на примероци при откупот непосредно по молзењето, или со земање на примероци од чувано сурово млеко на пропишан начин. Примероците за анализа на протеини и масти се земаат најмалку двапати месечно, а за вкупен број на микроорганизми и соматски клетки најмалку еднаш месечно.

(3) Со цел да се превенира додавањето на вода во суровото млеко покрај параметрите за одредување на квалитетот на суровото млеко се врши и редовна контрола на точката на мрзнење од секој примерок.

(4) Земање на примероци за класирање на суровото млеко вршат контролори кои имаат завршена обука за земање примероци и кои ги исполнуваат условите пропишани во член 85 од овој закон. Обуката за земање примероци ја врши овластена институција од член 84 од овој закон.

(5) Трошоците за класирањето на суровото млеко се во висина на стварно направените трошоци за нивното земање и анализирање и се на товар на производителите и/или на преработувачките капацитети.

(6) Контролорите од став 4 на овој член при земање на примероците составуваат дневен записник со податоци на фармите од кои се земени примероците и соодветно го обележуваат секој примерок.

(7) Вреднувањето на суровото млеко се врши врз основа на одредување на класи од став 1 на овој член.

(8) Анализа на примероците за класирање и вреднување на млекото врши овластена лабораторија од член 138 од овој закон.

(9) Начинот на чување на суровото млеко и земање примероци за анализа и суперанализа, содржината, формата и начинот на пополнување на записникот, методите за анализа на суровото млеко, , начинот на класирање и метод на вреднување на суровото млеко, и како и начинот на вршење на обуката и програмата за вршење на обуката за контролори ги пропишува министерот.

Член 127

(конзумно млеко)

(1) Конзумно млеко е термички обработено сурово млеко кое се става во промет до крајниот потрошувач без понатамошна обработка и според процентот на млечна маст се класира како полномасно, полуобезмастено и обезмастено млеко.

(2) Полномасното млеко кое се става во промет во однос на млечна маст може да биде стандардизирано полномасно млеко со процент на млечна маст од најмалку 3,50% (м/м) и нестандардизирано полномасно млеко со процент на млечна маст не помала од 3,50% (м/м) и која не е променета од фазата на молзење.

(3) Полуобезмастено млеко кое се става во промет е млеко со процент на млечна маст од 1,50 % (м/м) до 1,80% (м/м).

(4) Обезмастено млеко е млеко кое се става во промет со процент на млечна маст најмногу до 0,50 % (м/м).

Член 128

(видови на конзумно млеко)

(1) Конзумното млеко се став во промет како пастеризирано и стерилизирано во зависност од начинот на термичка обработка на суровото млеко.

(2) Пастеризирано млеко е млеко кое е загреано до 100 °C и веднаш оладено од еден до четири степени целзиусови при што треба да покажува негативна реакција на алкална фосфатаза тест веднаш по таквиот третман.

(3) Стерилизирано млеко е млеко кое директно или индиректно е загреано на температура од 135 °C до 150°C во комбинација со соодветно време со што се обезбедува стерилизација (отсуство на микроорганизми или спори). Веднаш по термичката обработка млекото се лади и пакува во асептички услови.

(4) Пастеризираното млеко може да биде хомогенизирано и/или стандардизирано, а стерилизираното млеко треба да е хомогенизирано.

Член 129 (производи од млеко)

(1) Производи од млеко што се ставаат во промет се производи кои исполнуваат пропишани стандарди за квалитет и се добиени со преработка на млеко. При преработката во производите од млеко може да се додаваат одредени супстанции потребни за нивната преработка, но истите не треба да се користат како делумна или целосна замена на било која млечна состојка.

(2) Стандардите за квалитетот на конзумното млеко и млечните производи и употребата на називите на производите од млеко ги пропишува министерот.

Член 130 (употреба и квалитет на starter културите, сирила и други материи)

(1) Употребата и квалитетот на starter културите, сирилата и други специфични материи кои се додаваат при преработка на млекото треба да ги задоволуваат барањата во однос на квалитет и нивна активност.

(2) Квалитетот и активноста на starter културите, сирилата и други специфични материи и начинот на нивната употреба од став (1) од овој член ги пропишува министерот.

9.2. Означување на млеко и производи од млеко

Член 131 (означување на млеко и млечни производи)

(1) Млекото и млечните производи кои се ставаат во промет на пакувањето се означуваат трајно, лесно видливо и читливо со следните основни податоци:

- името под кое се продава производот и негово трговско име,
- дата на производство,
- списокот на состојките употребени во производниот процес и нивните количества изразени во мерни единици или проценти во однос на нето масата на производот со исклучок кај сирење, путер и ферментирани млечни производи ако не била додадена било која друга состојка освен млечно кисели материи, ензими или starter култури (термофилни или мезофилни) битни за нивното производство,
- вид и количество на материи со биолошка вредност, ако се додадени на производот заради збогатување на неговиот состав,
- група на употребени адитиви дозволени за млечна индустрија,
- нето- тежина,
- рокот на траење,
- посебните услови за складирање,
- начин на употреба,
- серија (шаржа, партија, лот) на производот,
- име или деловното име и адресата на производителот или на субјектот кој го пакува или кој го продава производот. За увезените производи се назначува и адреса на увозникот, земјата на потекло („произведено во... „) и земја од која е производот увезен („увезено од,,);
- потекло или извор на производот;
- упатства за употреба;

(2) Нето тежина кај одделни млечни производи може да отстапува во однос на деклариранијата.

(3) Начинот на означување на млекото и млечни производи, дополнителното означување, како и дозволеното отстапување од став 2 на овој член ја пропишува Министерот.

9.3. Пазарно информативен систем

Член 132 (информативен систем)

(1) За спроведување на политиките и следење на состојбите на пазарот со млеко и производи од млеко, Министерството воспоставува информативен систем за уредување на пазарот со млеко и производи од млеко.

- (2) Информативниот систем од став (1) на овој член особено содржи:
- назив, адреса и регистерски број на преработувачки капацитет,
  - податоци за субјектите од кои се врши откупот на млеко;
  - податоци за откупени количини сурово млеко,
  - податоци за пласирано млеко и производи од млеко на пазар,
  - податоци за квалитет на млеко,
  - податоци за класата на млеко,
  - откупна цена на сурово млеко по класи.

Член 133 (евиденција и архивирање на податоците од производителите)

(1) Секое евидентирано одгледувалиште води дневна евиденција за произведено и продадено млеко и ги архивира и чува податоците за производство и обрасците од член 135 од овој закон доставени од откупувачот.

(2) Регистрираните одгледувалишта за производство и преработка на млеко кои вршат директна продажба од фарма, податоците за продадените производи од млеко ги водат дневно, а евиденцијата ја доставуваат до Министерството најдоцна до 20-от ден во тековниот месец за претходниот месец.

(3) Формата, содржината и начинот на водење на евиденцијата ги пропишува министерот.

Член 134 (евиденција и архивирање на податоците од преработувачки капацитети)

(1) Преработувачките капацитети ги евидентираат и архивираат потребните податоци за информативниот систем и податоците кои ги доставуваат до производителот.

(2) Преработувачките капацитети евиденцијата ја водат дневно

(3) Преработувачките капацитети кои откупуваат над 5 000 литри на годишно ниво податоците од член 132 на овој закон ги доставуваат до Министерството најдоцна до 20-от ден во тековниот месец за предходниот месец.

(4) Преработувачките капацитети кои откупуваат над 4 000 000 литри на годишно ниво податоците од член 132 на овој закон ги доставуваат секоја среда во тековната недела за предходната недела.

(5) Формата и содржината на обрасците од став 1 на овој член, како и начинот на нивното пополнување и доставување ги пропишува министерот.

Член 135 (соопштување на резултатите од класификацијата)

(1) За резултатите од класификацијата и вреднувањето на суровото млеко, преработувачкиот капацитет писмено ги известува производителите од кои откупил млеко во рок од три дена од земањето на примероци.

(2) Резултатите кои се соопштуваат се водат на образец за известување.

(3) Формата и содржината на образецот како и начинот на неговото водење го пропишува министерот.

Член 136

(архивирање и чување на податоците)

(1) Евидентираниите податоци во информативниот систем од член 132 на овој закон се архивираат и чуваат трајно.

(2) Податоците од член 134 и податоците од производителите од член 133 на овој закон се архивираат и чуваат најмалку 36 месеци од датумот на нивното евидентирање.

9.4. Контрола

Член 137

(службена контрола)

(1) За утврдување на квалитетот на суровото млеко за негово класирање и вреднување, како и на квалитетот на производите од млеко кои се ставаат во промет во случај на приговор Државниот инспекторат за земјоделство врши службени контроли.

(2) Контрола на квалитетот на млекото и производите од млеко се врши со анализа и суперанализа на земените примероци.

(3) Начинот на земање примероци при службените контроли и методите за анализа и суперанализа ги пропишува министерот.

Член 138

(овластени лаборатории)

(1) Анализа и суперанализа вршат овластени лаборатории.

(2) Лабораториите од став 1 на овој член со решение ги овластува министерот доколку ги исполнуваат следните услови:

- да има вработено најмалку две лица со VII од областа на хемиско, технолошките, биотехнолошките, биохемиските, ветеринарните или земјоделските науки со најмалку две годишно работно искуство во областите за изведување на лабораториските анализи;
- да има соодветни простории опремени со потребна опрема за вршење на анализите и суперанализите
- да е акредитирана од страна на Институтот за акредитација на Република Македонија за соодветните методи во вршење анализи на млеко и производи од млеко или да е во процес на акредитација под услов да истата да ја стекне најдоцна до две години од доставувањето на барањето за акредитација.

Член 139

(Решение за овластување)

(1) За добивање овластување лабораториите поднесуваат барање кое во прилог ги содржи доказите за исполнување на условите утврдени во член 138 од овој закон.

(2) За овластувањето од став (1) на овој член министерот издава решение.

(3) Решението за овластување од став (2) на овој член се објавува во Службен весник на Република Македонија.

(4) Министерот со решение ќе го одземе овластувањето од овластените лаборатории за вршење на анализи и суперанализи за кои ќе се утврди дека престанале да ги исполнуваат условите предвидени во член 138 од овој закон.

(5) Против решението од став (4) на овој член може да се поднесе жалба до Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање во управни работи од областа на земјоделството, шумарството, водостопанството и ветерината.

Член 140

(приговор на резултатите од анализата)

(1) Постапката и начинот на вршење службена контрола, се вршат согласно одредбите на Законот за државниот инспекторат за земјоделство.

(2) Овластената лабораторија за анализа на суровото млеко е должна добиените резултати во рок од 3 дена да ги достави до откупувачот и производителот. Овие извештаи се во три копии и тоа еден за производителот-испорачателот на млеко, еден за преработувачкиот капацитет и еден до овластената лабораторија за супер анализа.

(3) По добивањето на резултатите, производителот и/или преработувачкиот капацитет во рок од 24 часа по нивното примање можат да поднесат приговор до овластена лабораторија за суперанализа.

(4) Приговорот од став 1 од овој член се доставува лично, по електронска пошта или факс.

(5) Трошоците за суперанализата се на товар на производителот или преработувачкиот капацитет, доколку добиените резултати соодветствуваат со резултатите од анализата. Во случај кога добиените резултати од суперанализата отстапуваат од резултатите од анализата, трошоците за суперанализата ги сноси овластената лабораторија.

(6) Резултатите од суперанализата се конечни.

III. ЗАШТИТА НА ЗЕМЈОДЕЛСКИ И ПРЕХРАНБЕНИ ПРОИЗВОДИ СО ГЕОГРАФСКИ НАЗИВ И ОЗНАКА ЗА ГАРАНТИРАН ТРАДИЦИОНАЛЕН СПЕЦИЈАЛИТЕТ

1. Заштита на земјоделски и прехранбени производи со географски и традиционален назив

Член 141

(примена на ознака за потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет)

(1) Земјоделските и прехранбените производи наменети за хумана исхрана на национално и меѓународно ниво се заштитуваат со заштита на географскиот назив со ознака на потеклото или географска ознака.

(2) Земјоделските и прехранбените производи наменети за хумана исхрана на национално и меѓународно ниво се заштитуваат со заштита на традиционалниот назив со ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(3) Заштитените производи од став (1) и став (2) на овој член се објавуваат во Службен весник на Република Македонија.

(4) Одредбите од овој закон за заштита на географски и традиционален назив не се применуваат за јаките алкохолни пијалаци.

(5) За земјоделските и прехранбените производи од став (1) на овој член, не се применуваат одредбите од Законот за индустриска сопственост.

(6) Одредбите од членовите 147, 148, 149, 150, 151, 153 и 154 од овој закон се применуваат и за вино доколку не е поинаку уредено со Законот за вино.

Член 142

(ознака на потекло и географска ознака)

(1) Со ознаката на потекло може да се заштитат земјоделските и прехранбените производи од член 141, став (1) од овој закон:

- кои потекнуваат од одредено место, регион или земја;
- чиј квалитет или карактеристики, во најголем дел или исклучиво се под влијание на посебни природни или човечки фактори на одредено географско подрачје; и
- чие производство, преработка и/или подготовка во целост се одвива во географското подрачје.

(2) Со географска ознака може да се заштитат земјоделските и прехранбените производи од член 141, став (1) од овој закон:

- кои потекнуваат од одредено место, регион, или земја;

- кои имаат специфичен квалитет, углед или друго обележје кои се припишуваат на географското потекло; и
- чие производство и/или преработка и/или подготовка се одвиваат во географското подрачје.

(3) Географски или не-географски поими кои се користат за означување на земјоделските и прехранбените производи кои ги задоволуваат условите од став (1) и (2) од овој член се ознака на потекло или географска ознака.

(4) Кога суровините се обезбедени од географско подрачје кое е пошироко или различно од подрачјето на преработката, ознаката на потекло од став (1) на овој член може да се користи доколку подрачјето каде се произведени суровините е дефинирано и постојат посебни услови за производство на тие суровини.

(5) Подрачјето на производство на суровините и постоењето на посебни услови за производство од став (4) на овој член ги утврдува стручна комисија формирана со решение на министерот.

(6) Листата на суровини од став (4) на овој член ја пропишува министерот.

Член 143

(ознака за гарантиран традиционален специјалитет)

(1) Со ознаката за гарантиран традиционален специјалитет може да се заштитат земјоделските и прехранбените производи од член 141, став (2) од овој закон:

- кои се произведени со употреба на традиционални суровини;
- кои имаат специфичен квалитет, углед или друго обележје кои се припишуваат на традицијата;
- чие производство, преработка и/или подготовка се одвива на традиционален начин.

(2) Традиционален назив кој се користи за означување на земјоделските и прехранбените производи кои ги задоволуваат условите од став (1) од овој член е ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(3) За да биде регистриран традиционалниот назив треба да е:

- специфичен сам по себе, или
- да ги изразува посебните својства на земјоделскиот или прехранбениот производ.

(4) Називот од став (3) алинеја 1 на овој член треба да е традиционален и во согласност со националните одредби или мора да биде вообичаен во неговото користење.

(5) Називот од став (3), алинеја 2 од овој член нема да се регистрира ако:

- се однесува само на тврдења од општа природа кои се употребуваат за одредени земјоделски или прехранбени производи или на оние кои се пропишани со посебни прописи,
- создава заблуда односно е посебен и упатува на очигледните својства на производот или својството е такво да не одговара на производот, па може да ги наведе потрошувачите на погрешно мислење за карактеристиките на производот.

Член 144

(генерички назив, називи кои се во конфликт со називите на растителните сорти и животински раси, хомоними и трговска марка)

(1) Генерички назив е назив на земјоделски или прехранбен производ кој и покрај поврзаноста со местото или регионот во кој земјоделскиот или прехранбениот производ првобитно е произведен или е ставен во промет, станал вообичаен назив за некој земјоделски или прехранбен производ во Република Македонија.

(2) Генеричките називи од став (1) на овој член не можат да се регистрираат како ознака за потекло или географска ознака.

(3) За да не се доведат во заблуда потрошувачите околу вистинското потекло на производ, како ознака на потекло или географска ознака нема да се регистрира назив кој е во конфликт со растителна сорта или животинска раса.

(4) Назив на растителните сорти и животински раси може да биде дел од називот за ознаката за гарантиран традиционален специјалитет, под услов да не создава заблуда во однос на природата на производот.

(5) Називот кој во целост или делумно е хомонимен со називот кој веќе е регистриран во согласност со овој Закон, ќе се регистрира со соодветно почитување на локалната и традиционалната употреба на називот освен ако не постои ризик од доведување во заблуда на потрошувачите.

(6) Хомонимен назив кој погрешно ги упатува потрошувачите дека производот доаѓа од некое друго географско подрачје нема да се регистрира, дури и кога таквиот назив се однесува за вистинско подрачје, регион или место на потекло.

(7) При употреба на регистриран назив кој е хомоним се води сметка да постои доволна разлика меѓу хомонимот кој е регистриран подоцна и називот кој веќе е запишан во Регистар.

(8) Ознаката за потекло или географската ознака нема да се регистрираат доколку регистрацијата ги доведува во заблуда потрошувачите околу вистинскиот идентитет на производот во однос на угледот, препознатливоста и должината на употребата на трговска марка.

(9) Одредбите од овој закон кои се однесуваат на заштитата на производите со географско потекло и географска ознака, како и заштитата на производи со гарантиран традиционален специјалитет се исклучок во однос на прописите кои се однесуваат на интелектуалната сопственост.

Член 145 (елаборат)

(1) Земјоделскиот или прехранбениот производ добива ознака за потекло или географска ознака, врз основа на изработен елаборат.

(2) Елаборатот особено содржи:

1. назив на земјоделскиот или прехранбениот производ кој во себе содржи ознака на потекло или географска ознака;
2. опис на земјоделскиот или прехранбениот производ, суровината, како и главните физички, хемиски, микробиолошки или органолептички карактеристики на земјоделскиот или прехранбениот производ;
3. дефинирање на географското подрачје, и доколку е потребно дополнителни податоци кои се во согласност со условите од член 142 став (4) од овој закон;
4. доказ дека земјоделскиот или прехранбениот производ потекнува од одреденото географско подрачје согласно член 142 став (1) алинеја 1 и став (2) алинеја 1 од овој закон;
5. опис на методот за производство на земјоделскиот или прехранбениот производ и по потреба автентичниот и непроменлив локален метод на производство;
6. податоци за:
  - поврзаност меѓу квалитетот или карактеристиките на земјоделскиот или прехранбениот производ и географското подрачје од член 142 став (1) алинеја 1 од овој закон; или
  - поврзаност меѓу специфичниот квалитет, угледот или други карактеристики на земјоделскиот или прехранбениот производ со географското подрачје од член 142 став (2) алинеја 1 на овој закон.
7. назив и адреса на овластените тела кои ја верифицираат соодветноста на производот со елаборатот;
8. специфични правила за означување на земјоделскиот или прехранбениот производ; и
9. условите пропишани со посебните прописи.

Член 146
(спецификација на производот)

(1) Земјоделскиот или прехранбениот производ добива ознака за гарантиран традиционален специјалитет, врз основа на изработена спецификација на производот (во натамошниот текст: спецификација).

(2) Спецификацијата од став (1) на овој член особено содржи:

- назив од член 143 став (2) од овој закон кој мора да биде на македонски јазик, и по барање на друг јазик,
- назнака на барањето дали регистрацијата е со или без задржување на правото на називот,
- опис на земјоделскиот или прехранбениот производ вклучувајќи ги неговите главни физички, хемиски, микробиолошки или органолептички својства,
- опис на методот на производство, подготовката и природата и својствата на употребените сировини или состојки кои производителите мораат да го следат,
- елементите кои ги одредуваат посебните својства на производот и, по потреба, основните употребени препораки,
- елементи кои го докажуваат традиционалниот карактер на производите во согласност со член 143 став (1) од овој закон,
- минималните барања и постапки за проверка на посебните својства.

(3) Формата и содржината на спецификацијата од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

Член 147
(барање за регистрација)

(1) Барање за регистрација може да поднесе заинтересирана група на производители или преработувачи кои се занимаваат со производство на ист земјоделски или прехранбен производ без разлика на нивниот правен облик или состав. Во групата на производители можат да учествуваат и други заинтересирани субјекти.

(2) Условите под кои физичките или правните лица се сметаат за група на производители ги пропишува министерот.

(3) Групата на производители од став (1) на овој член може да се поднесе барање за регистрација само за земјоделски или прехранбени производи кои тие ги произведуваат или преработуваат.

(4) Барањето за регистрација на ознака за потекло или географска ознака особено содржи:

- назив и адреса на група на производители која го поднесува барањето;
- елаборат; и
- единствен образец.

(5) Барањето за регистрација на ознака за гарантиран традиционален специјалитет особено содржи:

- назив и адреса на групата на производители кое го поднело барањето;
- спецификација на производот наведена во член 146 од овој закон;
- назив и адреса на овластени тела кои ја верифицираат соодветноста на производот со неговата спецификација; и
- документи кои го докажуваат специфичниот и традиционален карактер на производите.

(6) Со едно барање може да се побара регистрација само на една ознака на потекло, географска ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(7) Формата и содржината на единствениот образец од барањата од став (4) алинеја 3 и став (5) на овој член ги пропишува министерот.

Член 148

(постапка за регистрација)

(1) Барањето за регистрација од член 147 на овој закон се поднесува до Министерството.

(2) Министерот формира Стручна комисија за спроведување на постапка за регистрирање на заштитени ознаки на земјоделски и прехранбени производи.

(3) Комисијата од став (2) од овој член е составена од 6 члена од кои 3 постојани члена од министерството, 3 члена експерти од соодветната област и 1 член претставник на подносителите на барањето.

(4) За проверка на основаноста на барањето од член 147 од овој закон и исполнетоста на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на него кои се однесуваат на ознаката на потекло, географската ознака и ознаката за гарантиран традиционален специјалитет, Комисијата од став (2) на овој член го разгледува секое барање.

(5) Постапката за одлучување на Комисијата по однос на став (4) од овој член ја пропишува министерот.

(6) Доколку барањето е потполно, основано и ги задоволува одредбите на овој закон во однос на ознака на потекло, географската ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет, истото (во рок од 10 дена по завршување на постапката од став (5) на овој член) се објавува на веб страната на министерството и/или во јавните гласила.

Член 149

(приговор)

(1) Секое домашно и странско правно или физичко лице кое има правен интерес има право да поднесе приговор на предложениот назив до Министерството во рок од шест месеци од денот на објавување од член 148 став (6) од овој закон, доколку:

а. географскиот назив

- е регистриран спротивно од член 145 од овој закон,
- не е во согласност со одредбите од член 142 на овој закон,
- регистрирањето на предложениот назив би загрозило опстојување на производ со целосен или делумно идентичен назив или трговска марка, кој бил законски присутен на пазарот во последните пет години пред датумот на објавувањето од член 144 став (4) од овој закон,
- содржи податоци од кои може да се заклучи дека називот за кој е побарана регистрација е генерички, во смисла на член 144 став (1) и (2) на овој закон.

б. традиционалниот назив

- е регистриран спротивно од член 146 од овој закон, и
- не е во согласност со одредбите од член 143 од овој закон.

(2) Комисијата од член 148 став (2) од овој закон ја проверува основаноста на приговорот.

(3) Доколку приговорот е основан и во согласност со став (1) на овој член, Министерството ги повикува заинтересираните страни да се спогодат.

(4) Доколку заинтересираните страни не постигнат спогодба, Комисијата дава предлог до министерот за идните постапки во поглед на барањето за регистрација уважувајќи ги мислењата на подносителот на барањето и подносителот на приговорот.

Член 150

(решение и регистри на ознаки)

(1) По спроведената постапка од член 148 и член 149 од овој закон, министерот донесува решение за регистрација на ознака на потекло, географска ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(2) Решението за регистрација од став (1) на овој член се објавува во „Службен весник на Република Македонија“. Податоците за заштитениот производ се објавуваат на веб страната на министерството.

(3) Со влегување во сила на решението од став (1) од овој член, регистрираната ознака на потекло се запишува во Регистар на ознаки на потекло, регистрираната географска ознака се запишува во Регистар на географски ознаки и регистрираната ознака за гарантиран традиционален специјалитет се запишува во Регистар на ознаки за гарантиран традиционален специјалитет.

(4) Формата, содржината и начинот на водење на Регистрите од став (3) на овој член ги пропишува министерот.

Член 151

(Регистри на корисници на ознаки)

(1) Регистрираниот назив од член 150 на овој закон, може да го користи секој субјект кој го произведува и/или преработува земјоделскиот или прехранбениот производ во согласност со елаборатот или спецификацијата.

(2) Групата на производители од член 147 став (1) од овој закон која поднела барање за регистрација согласно овој закон, односно секој нејзин член кој ја поминал постапката на верификација на соодветноста со елаборатот и/или спецификацијата, се запишува во Регистар на корисници на ознаки на потекло, Регистар на корисници на географски ознаки или Регистар на корисници на ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(3) Секој нов производител и/или преработувач кој не е член во групата на производители од став (2) на овој член или е нејзин член и ја нема поминато постапката на верификација на соодветноста со елаборатот и/или спецификацијата во текот на постапката за регистрација на ознаката, се запишува во соодветниот Регистар од став (2) на овој член врз основа на барање и доказ за исполнување на условите од став (1) на овој член.

(4) Министерството на секој производител и/или преработувач од став (2) и (3) на овој член поединечно му издава решение за запишување во соодветниот Регистар од став (2) на овој член.

(5) Формата, содржината и начинот на водење на Регистрите од став (2) на овој член ги пропишува министерот.

Член 152

(изменување и дополнување на елаборатот и спецификацијата)

(1) Групата на производители која ги исполнува условите од член 147 став (1), (2) и (3) од овој закон и која има првен интерес, може да поднесе барање за одобрување на измена и дополнување на

- елаборатот, со цел да се измени географското подрачје од член 145 став (2) точка 3 од овој закон или да се уважат достигнувањата во областа на науката и технологијата, или
- спецификацијата, за измени во содржината на спецификацијата од член 146 став (2) од овој закон

(2) Барањето од став (1) на овој член особено ги содржи опис на бараните измени и дополнувања на елаборатот и/или спецификацијата со аргументирано образложение.

(3) Доколку бараните измени и дополнувања од став (1), алинеја 1 на овој член вклучуваат една или повеќе измени и дополнувања на единствениот образец, барањето за измена и дополнување подлежи на постапката од член 148, член 149, член 150 и член 151 на овој закон.

(4) Доколку бараните измени и дополнувања од став (1), алинеја 1 на овој член не вклучуваат никакви промени на единствениот образец, Комисијата одлучува за одобрувањето на предложените измени и дополнувања.

(5) Барањето за одобрување на измени и дополнувања од став (1), алинеја 2 на овој член подлежи на постапка од член 148, член 149, член 150 и член 151 на овој закон.

(6) Доколку бараните измени и дополнувања од став (1) на овој член се мали, Комисијата одлучува за одобрувањето на барањето без примена на постапката од член 148 став (5) од овој закон.

(7) Доколку бараните измени и дополнувања од став (1) на овој член се однесуваат на привремена промена поради задолжителни санитарни или фитосанитарни мерки кои се воведени со закон или друг пропис од страна на надлежните јавни институции, се применува постапката од став (4) од овој член.

(8) Начинот на постапката за поднесување на барање за измена и дополнување на елаборатот ги пропишува министерот.

(9) Измените и дополнувањата од став (1) на овој член се објавуваат во „Службен весник на Република Македонија“.

Член 153

(поништување на решението за регистрација)

(1) Решението за регистрација на ознака за потекло, географска ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет се поништува ако се утврди дека производство на земјоделскиот или прехранбениот производ не е во согласност со условите наведени во елаборатот и/или спецификацијата.

(2) Постапка за поништување на решението од став (1) од овој член може да покрене Министерството по службена должност и секое физичко или правно лице кое има правен интерес.

(3) Начинот и условите за покренување на постапката за поништување на решението од став (1) од овој член ги пропишува министерот.

(4) Решението со кое се поништува решението за регистрација од став (1) од овој член се објавува во „Службен весник на Република Македонија“ и на веб страната на министерството.

Член 154

(називи, ознаки и знаци)

(1) Земјоделски или прехранбен производ произведен и/или преработен во согласност со елаборатот од член 145 на овој закон ќе биде означен на начин што покрај регистрираниот назив ќе има видлива индикација за „ЗАШТИТЕНА ОЗНАКА НА ПОТЕКЛО“ односно „ЗАШТИТЕНА ГЕОГРАФСКА ОЗНАКА“ или со употреба на знаци кои ја содржат истата индикација.

(2) Земјоделски или прехранбен производ произведен и/или преработен во согласност со спецификацијата од член 146 на овој закон ќе биде означен на начин што покрај регистрираниот назив ќе има видлива индикација за „ОЗНАКА ЗА ГАРАНТИРАН ТРАДИЦИОНАЛЕН СПЕЦИЈАЛИТЕТ“ или со употреба на знаци кои ја содржат истата индикација.

(3) Претходно регистрирани традиционални називи можат да се користат за означување на земјоделски и прехранбен производ кој не е произведен и/или преработен во согласност со спецификацијата од член 146 на овој закон без да се користи индикацијата „ОЗНАКА ЗА ГАРАНТИРАН ТРАДИЦИОНАЛЕН СПЕЦИЈАЛИТЕТ“ или знаци кои ја содржат истата индикација.

(4) Доколку ознаката за гарантиран традиционален специјалитет се регистрира со задржување на правото на називот, согласно член 146, став 2, алинеја 2 од овој закон, по датумот на објавување од член 150 став (2) на овој закон, регистрираниот назив повеќе не смее да се употребува за означување на земјоделски или прехранбени производи кои не ја задоволуваат спецификација од член 146 на овој закон дури и ако не е придружен со индикацијата „ОЗНАКА ЗА ГАРАНТИРАН ТРАДИЦИОНАЛЕН СПЕЦИЈАЛИТЕТ“ или знаци кои ја содржат истата индикација.

(5) Само производителите и/или преработувачите кои ги задоволуваат условите од елаборатот од член 145 на овој закон и спецификацијата од член 146 на овој закон и кои се запишани во соодветниот Регистар на корисници од член 151 став (2) од овој закон, можат при означувањето, рекламирањето или на друга документација која се однесува на земјоделскиот или прехранбениот производ да ги користат ознаките од став (1) и став (2) на овој член.

(6) Формата, содржината, големината и употребата на индикациите, ознаките и знаците од став (1) и став (2) на овој член ги пропишува министерот.

Член 155 (трошоци)

(1) Трошоците во постапката за регистрирање и користење на ознаката за потекло, географската ознака и ознаката за гарантиран традиционален специјалитет се на товар на подносителот на барањето и се во висина на реално направените трошоци за спроведување на постапката.

(2) Трошоците од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

Член 156 (заштита на регистрирани називи)

(1) Регистрираните географски називи заштитени се од:

- нивно директно или индиректно комерцијално користење за производи кои не се опфатени со регистрацијата, доколку тие производи се слични со производите кои се регистрирани под тие називи или доколку со користење на тој назив се искористува угледот на заштитениот назив;
- злоупотреба, имитирање па дури и ако е означено вистинското потекло на производот или ако називот на производот е преведен или ако му е додаден израз сличен на „стил“, „метода“, „произведен како во“, „имитација“ или слично;
- употреба на лажна ознака или ознака која ги доведува во заблуда потрошувачите во однос на изворот, потеклото, природата или значајните карактеристики на производот во било која фаза од маркетингот; и
- се друго што може да ги доведе во заблуда потрошувачите во однос на вистинското потекло на производот.

(2) Кога регистрираниот географски назив во себе го содржи називот на земјоделскиот или прехранбениот производ кој се смета за генерички, користењето на тој генерички назив за соодветниот земјоделски или прехранбен производ нема да се смета за спротивен на став (1) алинеја 1 и алинеја 2, од овој член.

(3) Заштитените географски називи не можат да станат генерички.

(4) Регистрираните традиционални називи заштитени се од:

- злоупотреба или користење кое може да ги доведе во заблуда потрошувачите во поглед на „ознаката за гарантиран традиционален специјалитет“ или соодветниот знак, како и од секако имитирање на називите кои се регистрирани со задржување на правото на називот; и
- постапки кои би можеле да ги доведат во заблуда потрошувачите, вклучувајќи и постапки кои упатуваат дека некој земјоделски или прехранбен производ е регистриран како ознака за гарантиран традиционален специјалитет.

(5) Називите на земјоделските или прехранбените производи кои се пуштаат во промет, не смее да се користат на начин кој создава забуна во однос на регистрираните традиционални називи и правото за задржување на називот.

Член 157 (трговска марка)

(1) Кога ознаката за потекло и географската ознака се регистрирани во согласност со одредбите на овој закон и прописи донесени врз основа на него, пријавата за регистрација на трговска марка ќе биде одбиена, ако пријавата за регистрирање на трговската марка е предадена по датумот на поднесување на барањето за регистрација на ознаката.

(2) Трговските марки кои се регистрирани во спротивност со одредбите од став (1) од овој член, мора да се прогласат за неважечки и отповикаат.

(3) Трговската марка која е регистрирана на подрачјето на Република Македонија во согласност со посебните прописи, пред датумот на

поднесување на барањето за регистрација на ознака за потекло или географска ознака може да продолжи да се користи.

2. Меѓународна регистрација и заштита на ознаките

Член 158 (меѓународна регистрација)

(1) Ознаките на потекло, географските ознаки и ознаките за гарантиран традиционален специјалитет можат да се заштитат и во странство врз основа на билатерални договори за заемна заштита или меѓународни договори кои се ратификувани од Република Македонија.

(2) Ознаките кои не се заштитени или оние кои престанале да важат во земјата на потекло, не можат да се заштитат во Република Македонија.

Член 159 (барање за регистрација на ниво на Европска Унија)

(1) Групата на производители од член 147 на овој закон може да поднесе барање за регистрација на ознака на потекло, географска ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет на ниво на Европска Унија за ознаките заштитени согласно со одредбите на овој закон во Република Македонија .

(2) Барањето за регистрација на ознака за потекло или географска ознака од став (1) од овој член мора да ги содржи документите од член 147 став (4) од овој закон, како и доказ дека називот е заштитен во Република Македонија.

(3) Барањето за регистрација на ознаките за гарантиран традиционален специјалитет од став (1) од овој член мора да ги содржи и документите од член 147 став (5) од овој закон.

(4) Барањето од став (2) и (3) од овој член се испраќа до Европската комисија директно или преку Министерството.

(5) Доколку називот на заштитената ознака на потекло или географската ознака означува прекугранично географско подрачје или кога традиционалниот назив е поврзан со прекуграничното географско подрачје, повеќе групи на производители можат да поднесат заедничко барање во согласност со правилата пропишани со прописите на Европската Унија.

(6) Групи на производители од различни држави членки на Европска Унија или од трети земји можат да поднесат заедничко барање за заштита на ознаките за гарантиран традиционален специјалитет под услов барањето да е во согласност со правилата пропишани во Европска Унија

(7) Барањето и документацијата до Европската Комисија се испраќаат на еден од службените јазици на Европската Унија.

Член 160 (постапка за регистрација на ниво на Европска унија)

(1) Постапката за регистрација на ознака на ниво на Европска Унија се спроведува во согласност со правилата пропишани во Европска Унија.

(2) Во случај националните ознаки да се регистрирани и на ниво на Европска Унија се применуваат прописите од став (1) од овој член.

3. Службена контрола и верификација на соодветноста со елаборатот и/или производната спецификација

Член 161 (контрола)

(1) На земјоделските и прехранбените производи за хумана исхрана кои се заштитени со ознака на потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет се врши службена контрола на здравствената и хигиенската исправност.

(2) Корисниците на регистрирана ознака на потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет согласно овој закон подлежат на службена контрола.

Член 162

(верификација на соодветноста со елаборатот и/или спецификацијата)

(1) Верификацијата на соодветноста со елаборатот од член 145 на овој закон и/или спецификацијата од член 146 на овој закон се спроведува пред поднесување на барањето од член 147 став (4) и став (5) од овој закон како и за време на постапката за регистрација на ознаката од член 148 на овој закон.

(2) Верификацијата на соодветноста од став (1) на овој член ја спроведуваат правни лица кои ги овластува министерот.

(3) Овластените верификациски тела од став (2) на овој член мора да бидат акредитирани согласно условите на соодветното национално законодавство.

(4) За овластените верификациски тела во министерството се води Регистар кој се објавува во „Службен весник на Република Македонија“ и на веб страната на министерството.

(5) Висината на трошоците за верификација на соодветноста од став (2) на овој член ја утврдуваат верификациските тела по претходно добиена согласност од министерството, а се на товар на подносителите на барањата или корисниците на ознаките.

(6) Во случај кога овластеното верификациско тело ќе утврди дека елаборатот од член 145 на овој закон и/или спецификацијата од член 146 на овој закон не се соодветни со производот, должно е за тоа веднаш да го извести министерот.

(7) Формата и содржината на Регистарот од став (3) на овој член ги пропишува министерот.

(8) Условите кои мораат да ги исполнуваат верификациските тела, постапката за верификација на соодветноста како и обврските на верификациското тело за постапките од став (1) и (6) на овој член ги пропишува министерот.

IV. НАДЗОР

Член 163

(надзор)

(1) Надзор на спроведувањето на одредбите од овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Министерството.

(2) Инспекциски надзор на спроведувањето на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон врши Државниот инспекторат за земјоделство, Управата за ветеринарство и Дирекција за храна во рамките на надлежностите утврдени со закон.

(3) Инспекциски надзор на одредбите на овој закон за земјоделските и прехранбените производи за хумана исхрана заштитени со ознака на потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет кои се стават во промет врши Државниот пазарен инспекторат во согласност со одредбите на овој закон и посебните прописи.

Член 164

(надлежност на инспекторот)

Државниот инспектор за земјоделство, покрај овластувањата кои ги има врз основа на Законот за државниот инспекторат за земјоделство ги има и следниве надлежности и овластувања :

- врши инспекциски надзор на квалитетот на жита и ориз, храна за животни, свежо овошје и зеленчук, јајца и месо од живина, говедско, свинско, овчо и козјо месо, производи од пчели, млеко и производи од млеко,

- врши инспекциски надзор и контрола на квалитет на пратки од земјоделски и прехранбени производи при увоз и преглед на пропратна документација,
- врши надзор на работата на регистрираните корисници на ознаки на потекло, географска ознака и ознаката за гарантиран традиционален специјалитет.
- зема примероци заради утврдување на квалитет и за утврдување на соодветност на земјоделски и прехранбени производи.
- привремено забрани користење на регистрираните ознака за потекло, географска ознака и ознака за гарантиран традиционален специјалитет.
- забрани ставање во промет на земјоделски и прехранбени производи доколку не соодветствуваат на пропишаниот квалитет, не соодветствуваат на елаборатот со ознаките за потекло и географска ознака и спецификациите на ознаката за гарантиран традиционален специјалитет
- превзема и други мерки и активности пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на него.

Член 165

(трошоци за контрола на квалитет)

(1) Трошоците за контрола на квалитетот на земјоделските производи од увоз и извоз се во висина на стварно направените трошоци за земање примероци и вршење анализа и се на товар на увозникот односно извозникот.

(2) Висината и начинот на плаќање на трошоците за контрола на квалитет од став (1) на овој член ги пропишува министерот.

Член 166

(одземање на земјоделски и прехранбени производи)

(1) Во случај кога инспекторот ќе утврди дека квалитетот на земјоделските производи и преработки не соодветсвуваат на декларираниот го задолжува операторот да ги повлече земјоделските производи и преработки во било која фаза од маркетингот.

(2) Во случај кога инспекторот ќе утврди дека земјоделските производи и преработки не соодветсвуваат на пропишаниот квалитет издава решение за забрана на ставање во промет, а земјоделските производи и преработки привремено ги одзема со потврда за привремено одземени предмети.

(3) Сопственикот на земјоделските производи и преработки од кој е земен примерокот нема право на надомест во вредноста на примерокот (како се зема примерокот и во која количина).

V. ПРЕКРШОЧНИ ОДРЕДБИ

Член 167

(1) Глоба во износ од 3 000 до 5 000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, ако:

- 1) става во промет лупени и нелупени жита и ориз кои не ги исполнуваат минимални услови (член 7 став 1);
- 2) става во промет оригинални пакувања без декларација (член 8 став 3);
- 3) транспортира жита и ориз, а не ги исполнува условите за транспорт од (член 10 став 1);
- 4) складира и чува жита и ориз спротивно на пропишаниот начин и услови (член 10 став 2);
- 5) става во промет храна за животни што не ги исполнува пропишаните услови (член 18 став 3, член 19 став 3, член 20 став 3, член 21 став 3, член 22 став 2, член 23 став 3, член 24 став 2 и член 25 став 3);
- 6) става во промет не пакувана храна за животни (член 26 став 1);

- 7) транспортира, складира и чува храна за животни спротивно на пропишаните услови (член 28 став 2 и став 3);
- 8) става во промет свежо овошје и зеленчук кое не ги исполнуваат стандардите за квалитет (член 36 став 1);
- 9) става во промет јајца кои не ги исполнуваат минималните карактеристики (член 38 став 1);
- 10) става во промет месо од живина кое не ги исполнува минималните карактеристики (член 47 став 1 и став 2);
- 11) става во промет јајца кои не се означени (член 50 став 1);
- 12) откупува и врши пакување во несоодветни простории и без соодветната опрема (член 51 став 2 и став 4);
- 13) не наведе рок на пакувањето (член 52 став 3);
- 14) става во промет необележани транспортни пакувања на јајца (член 53 став 1);
- 15) препакува пакувани јајца надвор од центрите за пакување (член 60);
- 16) става во промет јајца без наведена информација (член 61);
- 17) става во промет месо од живина кое не е идентификувано (член 62);
- 18) става во промет трупови неразврстени и оценети по класи (член 78 став 1 и член 98 став 1);
- 19) не врши задолжително оценување (член 80 став 1)
- 20) врши продажба на мало на неklasифицирано месо (член 81,);
- 21) става во промет неозначени трупови (член 82 став 1, член 99 став 2 и член 106 став 1);
- 22) врши класирање, а не поседува лиценца или лиценцата му е одземена (член 83 став 1 и став 2);
- 23) не обезбедува соодветни технички услови (член 86 став 1);
- 24) не ги соопштува резултатите (член 88 став 1);
- 25) го известуваат класификаторот (член 91 став 4);
- 26) не применува пропишани методи (член 98 став 2 и став 3);
- 27) става во промет неklasирани трупови (член 105 став 1);
- 28) става во промет производи од пчели со додатоци повеќе од дозволените (член 116 став 1);
- 29) става во промет непакувани и неозначени производи од пчели (член 117 став 1);
- 30) става во промет сурово млеко без да ги исполнува стандардите за квалитет (член 125 став 1);
- 31) става во промет конзумно млеко со процент на млечна маст различен од пропишаниот, (член 127 став 2, став 3 и став 4);
- 32) става во промет конзумно млеко кое не е пастеризирано и/или стерилизирано (член 128 став 1);
- 33) става во промет нехомогенизирано стерилизирано млеко (член 128 став 4);
- 34) става во промет производи од млеко кои не исполнуваат пропишани стандарди за квалитет (член 129 став 1);
- 35) употребува starter култури, сирила и други специфични материи кои не задоволуваат пропишани барања во однос на квалитет и активност (член 130 став 1);
- 36) става во промет млеко и млечни производи кои не се означени со основни податоци член 131 став 1);
- 37) не ги известува производителите за резултатите и вреднувањето на суровото млеко (член 135 став 1);
- 38) не ги известува производителите за резултатите и вреднувањето на суровото млеко во предвидениот рок (член 135 став 1);
- 39) не доставува резултати (член 140 став 2);
- 40) користи регистрирана ознака на потекло, географска ознака или ознака на гарантиран традиционален специјалитет, спротивно на (член 150 став 1, став 2 и став 3);

- 41) користи регистрирана ознака на потекло, географската ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет после поништувањето на решението (член 153 став 1);
  - 42) користи регистриран назив спротивно од (членот 156 став 1);
  - 43) користи трговска марка спротивно од одредбите на (член 157 став 1, став 2 и став 3);
  - 44) означува земјоделски или прехранбени производи спротивно од одредбите од (член 154 став 1, став 2, став 3 и став 4);
- (2) Глоба во износ од 1 300 до 2 000 евра во денарска против вредност ќе се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од став (1) на овој член.
- (3) На правното лице покрај глобата од став (1) на овој член ќе му се изрече прекршочна санкција привремена забрана за вршење одделна дејност во траење од шест месеци до една година.
- (4) На одговорното лице во правното лице покрај глобата од став (2) на овој член ќе му се изрече прекршочна санкција забрана за вршење професија или должност во траење од една до пет години од став (1) на овој член.
- (5) За прекршоците од ставот (1) од овој член покрај глобата на правното лице ќе му се изрече и посебна прекршочна мерка одземање и/или уништување на земјоделските и прехранбените производи.

Член 168

- (1) Глоба во износ од 1 500 до 3 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече за прекршок на правно лице, ако:
- 1) става во промет жита и ориз несоодветно пакувани (член 8 став 1);
  - 2) декларацијата не ги содржи пропишаните податоци (член 8 став 4);
  - 3) става во промет жита и ориз несоодветно означени и пропратени со соодветна документација (член 9 став 1 и став 2);
  - 4) не доставува извештаи (член 12 став1, став 2, став 3, став 4 и став 5);
  - 5) става во промет храна за животни која не е соодветно означена и пропратена со соодветна документација (член 27 став 1)
  - 6) не води евиденција и не доставува податоци (член 30 став 1 и став 2);
  - 7) не архивира и не чува евидентирани податоци (член 30 став 3);
  - 8) става во промет свежо овошје и зеленчук кое не е соодветно означено во однос на нивната намена (член 36 став 3);
  - 9) става во промет свежо овошје и зеленчук кои не се соодветно означено (член 40 став 1, став 2, став 3 и став 4);
  - 10) става во промет мешавини од различни производи спротивно од пропишаното (член 41);
  - 11) операторот не доставува извештаи (член 42 став 2);
  - 12) операторот не доставува извештаи во предвидениот рок (член 42 став 2);
  - 13) става во промет јајца кои не се соодветно означени (член 50 став 1);
  - 14) става во промет јајца означени и пакувани надвор од предвидениот рок за означување и пакување(член 52 став 1 и став 2);
  - 15) става во промет несоодветно обележени пакувања (член 54 член 55, член 56 член 57 и член 59);
  - 16) не води евиденција и не архивира податоци (член 65, член 66 и член 67);
  - 17) води евиденција и архивирање спротивно на пропишаниот начин (член 65, член 66 и член 67);
  - 18) не ги чува евидентираниите и архивираниите податоци во предвидениот период (член 68);
  - 19) става во промет трупови несоодветно означени (член 82 став 1 и став 2 член 99 став 2 и член 106 став 2, став 3 и став 4);
  - 20) врши класирање спротивно од одредбите(член 87 став1, член 100 ичлен 107)

- 21) не изработува и доставува збирен записник (член 87 став 3);
  - 22) не ги соопштува резултатите во предвидениот рок (член 88 став 1);
  - 23) резултатите не ги води на пропишан образец (член 88 став 2);
  - 24) не води евиденција и не архивира податоци (член 91 став 1);
  - 25) не води дневна евиденција и не ја доставува во предвидениот рок (член 91 став 3 и член 92 став 2);
  - 26) става во промет трупови класирани спротивно на пропишаниот начин (член 105 став 2, став 3 и став 4);
  - 27) става во промет мед, матичен млеч, полен и прополис кои не ги исполнуваат пропишаните стандарди (член 114 став 1 став 2 став 3 и став 4);
  - 28) чува производи од пчели спротивно на пропишаниот начин (член 115 став 1 и став 2);
  - 29) става во промет несоодветно означени производи од пчели (член 117 став 1);
  - 30) не води евиденција (член 119 став 1);
  - 31) не доставува евиденција (член 119 став 2);
  - 32) не доставува евиденција во утврдениот рок (член 119 став 2);
  - 33) не составува дневен записник и не ги обележува соодветно примероците (член 126 став 6);
  - 34) не води и доставува евиденција, не архивира и чува податоци за произведено и продадено млеко (член 133 став 1 и член 134 став 1);
  - 35) не води евиденција на пропишан начин и не ја доставува во пропишан рок (член 133 став 2 член и 134 став 2, став 3 и став 4);
  - 36) не води дневна евиденција и не ја доставува во утврдениот рок согласно член 134 став 1 и 2);
  - 37) не ги известува производителите за резултатите и вреднувањето на суровото млеко во предвидениот рок (член 135 став 1);
  - 38) не архивира и чува податоци (член 136);
  - 39) не доставува резултати на пропишан начин и предвиден рок (член 140 став 2)
  - 40) користи регистрирана ознака на потекло, географска ознака или ознака на гарантиран традиционален специјалитет, спротивно на (член 150 став 1, став 2 и став 3);
  - 41) користи регистрирана ознака на потекло, географската ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет после поништувањето на решението (член 153 став 1);
  - 42) користи регистриран назив спротивно од (членот 156 став 1);
  - 43) користи трговска марка спротивно од одредбите на (член 157 став 1, став 2 и став 3);
  - 44) означува земјоделски или прехранбени производи спротивно од одредбите од (член 154 став 1, став 2, став 3 и став 4);
- (2) Глоба во износ од 600 до 1 200 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на одговорното лице во правното лице за сторен прекршок од ставот (1) од овој член.
- (3) За сторен прекршок од ставот (1) од овој член покрај глобата на одговорното лице од правното лице ќе му се изрече и посебна преекршочна мерка одземање и/или уништување на земјоделските и прехранбените производи.

Член 169

(1) Глоба во износ од 500 до 1 000 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на физичко лице ако:

- 1) става во промет лупени и нелупени жита и ориз кои не ги исполнуваат минимални услови (член 7 став 1);
- 2) става во промет оригинални пакувања без декларација (член 8 став 3);
- 3) транспортира жита и ориз, а не ги исполнува условите за транспорт од (член 10 став 1);

- 4) става во промет храна за животни што не ги исполнува пропишаните услови (член 18 став 3, член 19 став 3, член 20 став 3, член 21 став 3, член 22 став 2, член 23 став 3, член 24 став 2 и член 25 став 3);
  - 5) става во промет не пакувана храна за животни (член 26 став 1);
  - 6) транспортира, складира и чува храна за животни спротивно на пропишаните услови (член 28 став 2 и став 3);
  - 7) става во промет свежо овошје и зеленчук кое не ги исполнуваат стандардите за квалитет (член 36 став 1);
  - 8) става во промет јајца кои не ги исполнуваат минималните карактеристики (член 38 став 1);
  - 9) става во промет јајца кои не се означени (член 50 став 1);
  - 10) откупува, класира, означува и пакува јајца и обележува пакување, а не е центар за пакување (член 51 став 1);
  - 11) става во промет необележани транспортни пакувања на јајца (член 53 став 1);
  - 12) препакува пакувани јајца надвор од центрите за пакување (член 60);
  - 13) става во промет јајца без наведена информација (член 61);
  - 14) става во промет месо од живина кое не е идентификувано (член 62);
  - 15) става во промет трупови неразврстени и оценети по класи (член 78 став 1 и член 98 став 1);
  - 16) не врши задолжително оценување (член 80 став 1)
  - 17) врши продажба на мало на неklasифицирано месо (член 81,);
  - 18) става во промет неозначени трупови (член 82 став 1, член 99 став 2 и член 106 став 1);
  - 19) врши класирање, а не поседува лиценца или лиценцата му е одземена (член 83 став 1 и став 2);
  - 20) става во промет неklasирани трупови (член 105 став 1);
  - 21) става во промет производи од пчели со додатоци повеќе од дозволените (член 116 став 1);
  - 22) става во промет непакувани и неозначени производи од пчели (член 117 став 1);
  - 23) става во промет сурово млеко без да ги исполнува стандардите за квалитет (член 125 став 1);
  - 24) става во промет производи од млеко кои не исполнуваат пропишани стандарди за квалитет (член 129 став 1);
  - 25) употребува starter култури, сирила и други специфични материи кои не задоволуваат пропишани барања во однос на квалитет и активност (член 130 став 1);
  - 26) става во промет млечни производи кои не се означени со основни податоци член 131 став 1);
  - 27) користи регистрирана ознака на потекло, географската ознака или ознака за гарантиран тредиционален специјалитет после поништувањето на решението (член 153 став 1);
  - 28) користи регистриран назив спротивно од (членот 156 став 1);
  - 29) користи трговска марка спротивно од одредбите на (член 157 став 1, став 2 и став 3);
  - 30) означува земјоделски или прехранбени производи спротивно од одредбите од (член 154 став 1, став 2, став 3 и став 4);
- (2) На физичкото лице покрај глобата од ставот (1) ќе му се изрече и посебна прекршочна мерка одземање и/или уништување на земјоделските и прехранбените производи.

Член 170

(1) Глоба во износ од 100 до 500 евра во денарска противвредност ќе му се изрече на физичко лице ако:

- 1) става во промет жита и ориз несоодветно пакувани (член 8 став 1);
- 2) декларацијата не ги содржи пропишаните податоци (член 8 став 4);
- 3) става во промет жита и ориз несоодветно означени и пропратени со соодветна документација (член 9 став 1 и став 2);

- 4) става во промет храна за животни која не е соодветно означена и пропратена со соодветна документација (член 27 став 1);
  - 5) става во промет свежо овошје и зеленчук кое не е соодветно означено во однос на нивната намена (член 36 став 3);
  - 6) става во промет свежо овошје и зеленчук кои не се соодветно означено (член 40 став 1, став 2, став 3 и став 4);
  - 7) става во промет мешавини од различни производи спротивно од пропишаното (член 41);
  - 8) става во промет несоодветно обележени пакувања (член 54 член 55, член 56 член 57 и член 59);
  - 9) не води евиденција и не архивира податоци (член 65);
  - 10) води евиденција и архивирање спротивно на пропишаниот начин (член 65)
  - 11) врши класирање спротивно од одредбите(член 87 став1, член 100 ичлен 107)
  - 12) не изработува и доставува збирен записник (член 87 став 3);
  - 13) става во промет мед, матичен млеч, полен и прополис кои не ги исполнуваат пропишаните стандарди (член 114 став 1 став 2 став 3 и став 4);
  - 14) става во промет несоодветно означени производи од пчели (член 117 став 1);
  - 15) не составува дневен записник и не ги обележува соодветно примероците (член 126 став 6);
  - 16) не води и доставува евиденција, не архивира и чува податоци за произведено и продадено млеко (член 133 став 1);
  - 17) не води евиденција на пропишан начин и не ја доставува во пропишан рок (член 133 став 2);
  - 18) не води дневна евиденција и не ја доставува во утврдениот рок (член 134 став 1 и 2);
  - 19) користи регистрирана ознака на потекло, географска ознака или ознака на гарантиран традиционален специјалитет, спротивно на (член 150 став 1, став 2 и став 3);
  - 20) користи регистрирана ознака на потекло, географската ознака или ознака за гарантиран традиционален специјалитет после поништувањето на решението (член 153 став 1)
  - 21) користи трговска марка спротивно од одредбите на (член 157 став 1, став 2 и став 3);
  - 22) означува земјоделски или прехранбени производи спротивно од одредбите од (член 154 став 1, став 2, став 3 и став 4);
- (2) За сторен прекршок од ставот (1) од овој член покрај глобата ќе му се изрече и посебна прекршочна мерка одземање и/или уништување на земјоделските и прехранбените производи.

Член 171

(прекршочна постапка и постапка за порамнување)

(1) Прекршочна постапка за прекршоците предвидени со овој закон ќе се води пред надлежен суд.

(2) Пред поднесување барање за поведување на прекршочна постапка пред надлежен суд, за прекршоците од член 182, член 183, член 184 и член 185 државниот инспектор за земјоделство спроведува постапка на порамнување согласно член 29 од Законот за Државен инспекторат за земјоделство.

VI. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 172

(1) Подзаконските акти предвидени со овој закон ќе се донесат во рок од 12 месеци од денот на влегувањето во сила на овој закон.

(2) Постојните правни и физички лица кои вршат работи од член ____ ќе го усогласат своето работење со одредбите од овој закон во рок од _____ месеци/години од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 173

Со денот на влегувањето во сила на овој закон престанува да важи законот ..... (или конкретни членови од соодветни закони).

Член 174

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во Службен весник на Република Македонија, а одредбите од член ____ на овој закон ќе започнат да се применуваат од _____ година.